

สารบัญ / Content

Concept of PPP discussion (1)

แนวคิดของวงสนทนา PPP (2)

Agenda (3)

กำหนดการ (5)

Summary of Keynote Speech (7)

Insider Peacebuilders Platform in the context of Pattani Peace Process

สรุปคำกล่าวปาฐกถา (14)

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนในภายใต้บริบทของกระบวนการสันติภาพปัตตานี

Interview (21)

Dr. Norbert Ropers: “Insiders” must be the one carrying the torch for peace

บทสัมภาษณ์ (28)

ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส: “คนใน” ต้องเป็นผู้นำถือคบไฟเพื่อสันติภาพ

Interview (35)

Launching “Pa[t]tani Peace Process”: Building Common Space, Brainstorming Ideas to Tackle Southern Violence

บทสัมภาษณ์ (38)

เปิดตัว “กระบวนการสันติภาพปัตตานี” สร้างพื้นที่กลาง-ระดมความคิดดับไฟได้

Article (41)

Peace Dialogue in the Context of Historic Southern Violence

บทความ (45)

สันติสนทนาในบริบทของความรุนแรงที่ภาคใต้

CONCEPT

PPP: PA(T)TANI PEACE PROCESS IN ASEAN CONTEXT

September 7, 2012

(14:00-17:00 pm)

International Convention Center, Prince of Songkla University,
Hat Yai, Songkla, Thailand

Nine years of violence have made this conflict a protracted one with endless loss. Confirmed by empirical studies, the root cause of the conflict lies in ethnicity, history, and religion resulting in physical, structural, and cultural violence for decades. Suppression and deprivation of Malay identity by the state's apparatus, not complying with local culture and practices, have led to the 'legitimacy deficit' of the governance, the local feelings of being treated unjustly, and, consequently, vicious violence committed by conflict parties. The solution to this prolonged conflict is to address the root cause by plainly exploring alternative governance arrangements, safeguarding justice, while sustaining peace dialogue.

At this moment of time, the idea of Pa(t)tani Peace Process (PPP) has been initiated and clearly articulated. Central to its concept is to open and expand a common dialogue space for "insiders" to collaboratively analyze the conflict and concretely propose a distinct Roadmap for Peace within the new context. The closer to the time of ASEAN Community, the clearer the peace process at Pat(t)ani would eventually be.

Therefore, a new question is now raised, that is, what would happen to Pat(t)ani Peace Process within the ASEAN context?

แนวคิด

เวทีสนทนนานานาชาติว่าด้วย

"กระบวนการสันติภาพปาตานีในบริบทของอาเซียน"

วันที่ 7 กันยายน 2555

เวลา 14:00-17:00 น.

ณ หอประชุมใหญ่นานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ จ.สงขลา

9 ปีของความรุนแรงที่นำมาสู่ความยืดเยื้อเรื้อรังและความสูญเสียที่ไม่จบสิ้น ซึ่งนำมาสู่การวิเคราะห์ประเด็นใจกลางของความขัดแย้งที่เป็นเรื่องของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ และศาสนาที่เป็นสาเหตุความรุนแรงทั้งเชิงกายภาพ ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงเชิงสัญลักษณ์ มีการวิจัยทางวิชาการหลายชิ้นที่ยืนยันว่าปัญหาอัตลักษณ์และการทำลาย การปิดกั้น และกดทับโดยโครงสร้างอำนาจรัฐที่แปลกแยกกับท้องถิ่นได้นำไปสู่การ “ขาดความชอบธรรม” ของอำนาจรัฐและการปกครอง ความอยุติธรรม และการตอกย้ำความรุนแรงที่ไร้ความประนีประนอมระหว่างฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงทุกฝ่าย ทางออกคือการหันมาจับประเด็นปัญหาที่ชัดเจน เสนอทางออกในการจัดการปกครองใหม่ การสร้างความยุติธรรม และการพูดคุยสนทนาเรื่องสันติภาพ

ณ จุดนี้ของกาลเวลา ข้อเสนอเรื่อง “การสร้างกระบวนการสันติภาพที่ปาตานี” [Pa(t)tani Peace Process-PPP] ได้ถูกสร้างและก่อรูปขึ้นมาอย่างเด่นชัด หัวใจสำคัญคือการเปิดพื้นที่การพูดคุยระหว่าง “คนใน” ที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ความขัดแย้ง การวิเคราะห์สันติภาพ และการเสนอ แผนที่เดินทางไปสู่สันติภาพ (Roadmap for Peace) อย่างเป็นรูปธรรม ในท่ามกลางบริบทใหม่ ของการก้าวไปสู่ความเป็นสากล อิทธิพลของปัจจัยระหว่างประเทศยิ่งเด่นชัด การก้าวไปสู่ยุคของความเป็นชาติอาเซียน กระบวนการสันติภาพที่ปัตตานี ก็ยังมีความชัดเจนยิ่งขึ้น

นี่คือคำถามใหม่ที่จะต้องตอบในทันทีก็คือ อะไรจะเกิดขึ้นกับ 'กระบวนการสันติภาพปาตานีในบริบทของอาเซียน' ?

AGENDA

PPP: PA(T)TANI PEACE PROCESS IN ASEAN CONTEXT

September 7, 2012

(14:00-17:00 pm)

International Convention Center, Prince of Songkla University,

Hat Yai, Songkla, Thailand

Organized by: Civil Society Council of Southernmost Thailand   Institute for Peace Studies, Prince of Songkla University (PSU)   Office of Peace and Governance, King Prajadhipok's Institute (KPI), Thailand Reform Assembly   Sasakawa Peace Foundation (SPF)   Southern Thailand Empowerment and Participation (STEP) Project. PSU   Center for Conflicts Studies and Culture Diversity (CSCD), PSU   Deep South Watch (DSW)

13:30	Registration
14:00 – 14.45	Keynote speech on “IPP in context of PPP: Insider Peacebuilding Platform in the context of Pa(t)tani Peace Process” Prof.Dr.Norbert Ropers Directors of Berghof Peace Support (BPS)
14:45 – 17:00	Peace Dialogue Seminar “Pat(t)ani Peace Process in ASEAN Context” Ñ The Notion of Multi-Track / Multi-Platform for PPP Asst.Prof.Dr.Srisompob Jitpiromsri Director of Deep South Watch (DSW) and Center for Conflict Studies and Cultural Diversity (CSCD), PSU Pattani Ñ Understanding Dialogue and Peace Negotiation Prof. Dr. Chaiwat Satha-Anand Director of Peace Information Center, Thammasat University and Chairperson of Strategic Non-Violence Commission, Thai Research Fund (TRF)

- **Dialogue on Autonomy, as a core theme, in the Deep South Conflict**

Prof.Dr.Duncan McCargo

School of Politics and International Studies, University of Leeds, UK

- **A Personal Reflection on the Way to Peace**

Ahmad Somboon Bualuang

Independent Scholar

- **Peace Support from Outsider**

Maho Nakayama

Staff of Sasakawa Peace Foundation (SPF), Japan

- **The Role of CSOs in Peace Process**

Nurkholis Hidayat

Former Director of Jakarta's Lembaga Bantuan Hukum (LBH), Indonesia

- **Malaysian's Experience in the Deep South of Thailand**

Mr.Khairil Anwar

Co-ordinator for ASEAN of Malaysian Relief Agency (MRA), Malaysia

By Process:

Chayanit Poonyarat

Thammasat University, Thailand

Mathus Anuvatudom

Office of Peace and Governance, King Prajadhipok's Institute (KPI), Thailand

กำหนดการเวทีสนทนานานาชาติว่าด้วย

"กระบวนการสันติภาพปาตานีในบริบทของอาเซียน"

วันที่ 7 กันยายน 2555

เวลา 14:00-17:00 น.

ณ หอประชุมใหญ่นานาชาติ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ จ.สงขลา

จัดโดย: สภาประชาสังคมชายแดนใต้ (CST) • สถาบันวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ (CSCD)มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ • สถาบันสันติศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ • สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า (KPI) • สมัชชาปฏิรูป • มูลนิธิชากาวาเพื่อสันติภาพ แห่งประเทศญี่ปุ่น (SPF) • โครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งและการมีส่วนร่วมในภาคใต้ของประเทศไทย (STEP) ภายใต้สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) • ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW)

13:30	ลงทะเบียนรับเอกสาร
14:00 – 14.45	กล่าวปาฐกถาพิเศษ "ไอพีพีในบริบทของพีพีพี: พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจาก 'คนใน' ภายใต้บริบทของ กระบวนการสันติภาพปัตตานี" โดย ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส ผู้อำนวยการองค์กรสนับสนุนสันติภาพเบิร์กฮอฟ
14:45 – 17:00	วงสนทนา "กระบวนการสันติภาพปาตานีในบริบทของอาเซียน" • แนวคิดเรื่องพหุวิถีและสหอาณานิคมสำหรับกระบวนการสันติภาพปาตานี โดย ผศ.ดร.ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) และ ผู้อำนวยการสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี • ทำความเข้าใจสันติเสวนาและการเจรจาเพื่อสันติภาพ โดย ศ.ดร.ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

ผู้อำนวยการศูนย์ข่าวสารสันติภาพ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ
ประธานคณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

- **บทสนทนาว่าด้วยการปกครองตนเองในฐานะที่เป็นสาระหลักในความขัดแย้งชายแดนใต้**

โดย ศ.ดร.ตันแคน แมคคาร์โก

ศาสตราจารย์ประจำสำนักศึกษาการเมืองและการระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยลีดส์, ประเทศอังกฤษ

- **ประสบการณ์ของการค้นหาทางเลือกบนเส้นทางสันติวิธี**

โดย อ้อหมัด สมบูรณ์ บัวหลวง

นักวิชาการอิสระ

- **การหนุนเสริมสันติภาพจากคนนอก**

โดย มาโฮ นากายาม่า

เจ้าหน้าที่มูลนิธิสันติภาพซาคากาวา (SPF), ประเทศญี่ปุ่น

- **บทบาทของประชาสังคมในกระบวนการสันติภาพ**

โดย นายนุรคอลิส ฮิตายัต

อดีตผู้อำนวยการสถาบันช่วยเหลือทางกฎหมาย (LBH), ประเทศอินโดนีเซีย

- **ประสบการณ์มาเลเซียในจังหวัดชายแดนใต้ของไทย**

โดย นายคอยริน อันวาร์

ผู้ประสานงานประจำภูมิภาคแห่งอาเซียน Malaysian Relief Agency (MRA), ประเทศมาเลเซีย

ดำเนินรายการโดย:

เมธัส อนุวัตรอุดม

สำนักงานสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

ชญาณิษฐ์ พูลยรัตน์

อาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Summary of Keynote Speech

Special Panel Discussion on Pattani Peace Process in ASEAN Context

Insider Peacebuilders Platform in the context of Pattani Peace Process

Norbert Ropers

(CSCD, PSU, Pattani Campus)

Lessons learned from peace processes around the world for the Pattani Peace Process

Preliminary remarks.*Firstly:* All conflict and peace efforts are unique. But the dynamics of conflict and peace share many commonalities. Therefore it makes sense to explore if one or the other lesson from successful, ongoing or failed peace processes might be useful when venturing into new peace efforts.

Secondly: There have been roughly 100 violent political conflicts (with a minimum of 100 deaths per year) since 1990. 40 of them have ended with a peace agreement, 7 with a military victory. The remaining cases are unresolved, frozen or in some kind of resolution process (ecp, Barcelona). The conflict in the Deep South is one of them.

(1) Language matters:

The chances that conflicts can be settled peacefully are enhanced when the parties shift their language from emphasizing unilateral military security or “resistance” measures towards efforts for joint problem solving (example Northern Ireland).

(2) Acknowledge root causes:

The longer a conflict goes on, the more likely it is that the dominant side will define the violence of it's opponent, often a non-state armed group, as the main problem, while the deeper roots of the conflict, e.g. the lack of equality, recognition, dignity, justice or legitimacy are sidelined (example South Africa).

(3) Create understanding why the conflict can no longer be controlled or changed by one party alone:

In most protracted conflicts all parties are convinced that justice is on their side and that they act rationally to defend their legitimate rights, but together they create a vicious circle they cannot control. From "we have a conflict", the "conflict-system" has moved towards "the conflict has us". In this situation it is important to have a group of insiders with connections to all parties who can foster an understanding that this is a dead end street for all parties (example Nepal).

(4) Nurture ripeness for resolution:

From a "realpolitik" perspective it is argued that peace processes can only start after the conflict has reached a "mutually hurting stalemate". But this assessment can in most cases only be made ex post. To save lives and to give people the chance to live in a peaceful environment, the alternative for activists is to engage in peace advocacy, to generate and disseminate concrete ideas for peaceful settlements, to empower local capacities for joint problem solving and to engage with decision makers on all sides to work on inclusive solutions (example Bosnia).

(5) The power of unilateral steps:

The standard explanation for stalled conflicts is that all parties argue: We cannot do anything, because the other side is not willing to change their "unacceptable behaviour" (of violent attacks, of security measures, of policies violating principles of equality etc). In such situations, one possible way out are courageous, carefully designed and publicly announced unilateral steps which create incentives for the other side to follow suit (examples Gorbatschow 1988, Harare process South Africa).

(6) Integrate internal sceptics into the peace efforts on both sides:

Many well-intended peace initiatives failed not because of difficulties between the main parties, but because of internal resistances and rivalry within one or the other party. “Ethnic outbidding” e.g. between the two main Sinhala-Buddhist parties in Sri Lanka became one of the key reasons for the failure of most peace initiatives in that country. Moderates are often the initiators of first dialogues, but they should consider right from the start to bring hardliners on board to prevent them becoming “spoilers” (example National Dialogue Yemen).

(7) Work on “negative” and “positive” peace in parallel:

One of the key differences in asymmetric conflicts between internationally acknowledged states and non-state armed groups and their sympathizers is that state agencies are primarily interested in stopping the physical violence (i.e. what is called “negative” peace), while the “resistance and liberation movements” want to see changes with respect to their understanding of the root causes of the conflict. This relates mainly to the acknowledgement of their language, culture, religion and their demands for political self-determination and power sharing. One key instrument for linking negative and positive peace efforts are “Roadmaps for Peace” (example Israel & Palestine).

(8) Peace processes need public support and an attractive “peace outcome” on both sides of the divide:

Many otherwise promising peace processes break down because the elites driving the process cannot convince their constituencies of the advantages of the emerging new arrangements with the other side. The best solution is to have a strong voice of the affected communities themselves, but often they are divided. Furthermore, a long ongoing, “securitized” conflict produces “winners” as well as “losers”. Therefore, peace processes need peace dividends on all sides and effective communication between the leaders and their constituencies (example Northern Ireland).

(9) Make intelligent use of the “soft power” of outsiders:

While most governments verbally support the obligation of the international community to ensure peace and security world-wide, many of them are reluctant to accept

outside support when it comes to conflicts within their own country - fearing the loss of face and sovereignty and particularly the interference in the outcome of the conflict. But there are many other ways how outside actors can be helpful without endangering the ownership and responsibility of the insiders (examples Nepal & Myanmar).

(10) Work towards common spaces in which persons with links to all parties and stakeholders transform the conflict into a joint problem solving effort:

To transform protracted conflicts which have built up over many years/decades/centuries it needs protracted efforts for negative and positive peace with a long-term perspective. A promising approach is work towards sustained joint engagements of peace activists and party representatives transforming the conflict which divides the society into a joint problem solving endeavour (examples Lebanon & Southern Thailand).

The “Insiders Peacebuilders Platform” (IPP) for the Deep South of Thailand

The “Insider Peacebuilders Platform” (IPP) was **created in a step-by-step approach since 2011** by a group of peace-related academic institutions from five Universities in Thailand (PSU, Chulalongkorn, Thammasat, Mahidol, Payap), Deep South Watch, the Office of Peace and Governance of KPI with support from a couple of CSOs and the Berghof Foundation. It's **purpose** is to attract a critical mass of committed insider peacebuilders **to learn together how they can contribute in the most effective way to transform the conflict towards negative and positive peace.**

The IPP comprises by now **approximately 50 women and men from all communities** within and outside of the region, who were invited based on their practical work towards peacebuilding and their interest in liaising with others to make their work more effective and complementary to each other. The initiators tried to compose the group in a way that it includes representatives of all stakeholder communities and to enhance it's outreach by rotating some of the participants and inviting regularly new ones. The project is an ongoing enterprise and a continuous learning space for all people involved.

The collaboration started with a series of **workshops on conflict analysis**. It comprised six tools:

- The conflict actors, their power and relationships with each other.
- The positions, interests, needs and fears of all conflict stakeholders.
- The drivers of conflict.
- The narratives of conflict.
- The (outside) context factors influencing the conflict and its transformation.
- An assessment of the peace efforts so far.

The next step will be to create jointly a public space for **Roadmaps towards Peace and Justice for the Deep South of Thailand / the Pat(t)ani region**. This vision is based on the 10 lessons from other conflicts and peace efforts around the world.

Change the language from a purely “security” issue to one which is a “shared problem” that needs careful listening to all stakeholders and joint efforts for problem solving.

Make active **use of the available tools for conflict analysis** and acknowledge the root causes of the conflict as well as the the drivers of violence which have been added over time and created the current protracted conflict.

Accept the painful truth that **no side alone will be capable to control the situation** on the ground. All experience teaches us that enhancing security measures can be important tools to protect and save lives, but without addressing the underlying causes they cannot solve the problem.

There is no mutually hurting stalemate in the Deep South of Thailand, but the current level of unrest and violence is an ongoing embarrassment for the country, particularly in light of the upcoming AEC. This creates **space for** visionary politicians, public servants, academics, business leaders and civil society activists to lobby **for innovative peaceful solutions**.

There have been unilateral initiatives to settle the Southern conflict. I am not aware if anyone has ever undertaken a systematic effort to draw lessons out of these efforts. Experiences from elsewhere came to the conclusion that **unilateral initiatives can be successful**, when they are carefully designed for a longer period including intelligent responses to critics and resistances, discreet and effective communication with the other side and an attractive vision for the final aim. It also has to be mentioned here that resistance and liberation movements can enhance their positions significantly when they link statements on ending violence with reasonable political demands (example ETA in the Basque region).

One of the most difficult challenges is to ensure that peace efforts in and for the Deep South are not getting derailed because they are perceived as serving the interest of one or the other political party respectively camp in the capital. One possibility is to work on a “**National Accord**” among them to keep the conflict out of their rivalry and competition.

The current NSC’s **Administration and Development Policy on the Deep South** (2012 – 2014) is an impressive document because it emphasizes explicitly the link between negative and positive peace. It deserves to be fully implemented.

An unresolved issue though is that the understanding in the Thai mainstream society for the political nature of the conflict is still rather limited. An open question is therefore how the **media** could more effectively contribute to mobilize public support for a genuine peace process.

There is a strong reluctance among many Thai institutions to allow **outsiders** to play any significant role in the settlement of the conflict (notwithstanding the NSC’s explicit encouragement for this support). The fear is a loss of face or worse that it might violate the principles of sovereignty and non-interference. The current example of the peace processes in Myanmar demonstrates that these fears can be contained, when there is a clear determination and leadership by the government to use the soft power of outsiders for particular purposes.

Finally, one of the key conditions for a resilient and successful peace process is to create a **common space** for a sustained engagement of concerned citizens with links to all stakeholders to generate a discourse on an empowered and peaceful Deep South/Pat(t)ani region.

การประชุมนานาชาติด้วยรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสันติศึกษาในประเทศอาเซียน
หาดใหญ่, 6 – 7 กันยายน 2555

สรุปคำกล่าวปาฐกถา

เวทีสนทนาพิเศษว่าด้วยกระบวนการสันติภาพปัตตานีในบริบทอาเซียน

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน ภายใต้บริบทของกระบวนการสันติภาพปัตตานี

นอร์เบิร์ต โรเปอร์ส

สถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

แปลโดย

เมธัส อนุวัตรอุดม

สำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า

บทเรียนจากกระบวนการสันติภาพทั่วโลก สู่กระบวนการสันติภาพปัตตานี

แม้ความขัดแย้งและความพยายามในการสร้างสันติภาพในแต่ละพื้นที่จะมีลักษณะเฉพาะของตัวเอง แต่พลวัตของความขัดแย้งและสันติภาพนั้นต่างก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันอยู่หลายประการ ด้วยเหตุนี้ การเรียนรู้บทเรียนจากกระบวนการสันติภาพในพื้นที่ต่างๆ ทั้งที่ประสบความสำเร็จ ล้มเหลว หรือกำลังดำเนินอยู่ก็ตาม จึงน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับความพยายามในการสร้างสันติภาพครั้งใหม่

ตั้งแต่ปี 2533/1990 เป็นต้นมา ได้เกิดเหตุความขัดแย้งรุนแรงทางการเมืองประมาณ 100 กรณี (ซึ่งมีจำนวนผู้เสียชีวิตอย่างน้อย 100 คนต่อปี) จากทั้งหมด 100 กรณีนั้น มี 40 กรณีที่ยุติลงด้วยการเกิดข้อตกลงสันติภาพ 7 กรณียุติลงด้วยชัยชนะทางการทหารของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ กรณีความขัดแย้งที่เหลือยังไม่อาจหาข้อยุติลงได้ โดยหากไม่อยู่ในภาวะชะงักงัน ก็อยู่ระหว่างความพยายามในการแก้ไขปัญหา (ดังเช่นกรณีของบาร์เซโลนา) ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้เองก็ถือเป็นหนึ่งในนั้น

(1) ภาษาเป็นเรื่องสำคัญ:

โอกาสที่ความขัดแย้งจะยุติลงได้อย่างสันติจะมีมากขึ้นเมื่อคู่ขัดแย้งเปลี่ยนท่วงทำนองของภาษาที่ใช้จากการเน้นแต่พูดเรื่องความมั่นคงทางการทหารหรือมาตรการ “ต่อต้าน” ในรูปแบบต่างๆ ไปสู่การเน้นพูดถึงความพยายามในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน (เช่นกรณีไอร์แลนด์เหนือ)

(2) มองให้เห็นถึงรากเหง้าของความขัดแย้ง:

ยิ่งความขัดแย้งดำเนินไปนานเท่าใด ก็ยังมีแนวโน้มที่ฝ่ายซึ่งมีอำนาจมากกว่าจะบอกว่าการใช้ความรุนแรงของอีกฝ่ายคือปัญหาหลัก ซึ่งโดยมากแล้ว ฝ่ายที่ว่าก็คือฝ่ายกองกำลังต่อต้านรัฐ ในขณะที่รากเหง้าของความขัดแย้งมักจะถูกละเลยไป ไม่ว่าจะเป็นการไม่ได้รับความเป็นธรรม ความรู้สึกต้องการการยอมรับ ให้เกียรติ หรือประเด็นปัญหาเรื่องความชอบธรรม (เช่นกรณีแอฟริกาใต้)

(3) ทำให้แต่ละฝ่ายเข้าใจว่า เพราะเหตุใดจึงไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งสามารถควบคุมหรือเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ความขัดแย้งให้เป็นไปในทิศทางที่ตนต้องการได้โดยลำพังอีกต่อไป

ในความขัดแย้งที่ยืดเยื้อส่วนใหญ่ คู่ขัดแย้งต่างมองว่าตนเองมีความชอบธรรมที่จะปกป้องหรือต่อสู้เพื่อสิทธิของตน แต่การกระทำที่ดูเหมือนจะสมเหตุสมผลของทั้งสองฝ่ายนี้ ในภาพรวมแล้ว กลับสร้างวงจรหรือระบบที่ไม่มีใครควบคุมได้เลย จากเดิมที่คิดว่า “เราควบคุมความขัดแย้งนี้ได้” กลับกลายเป็นว่า “ระบบ” ได้เคลื่อนตัวไปสู่ทิศทางที่ทำให้เกิดสภาวะที่เรียกได้ว่า “ความขัดแย้งกัดกินตัวเราเอง” ในสภาวะการณ์เช่นนี้ จึงจำเป็นต้องมีคนในจำนวนหนึ่งซึ่งมีสายสัมพันธ์กับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง พยายามที่จะกระตุ้นเตือนและทำให้เห็นภาพความเป็นจริงว่า หากปล่อยให้เป็นเช่นนี้ต่อไป ทุกๆฝ่ายจะกำลังเดินไปสู่ทางตัน (กรณีตัวอย่างเนปาล)

(4) สร้างภาวะสุกงอมสำหรับการแก้ไขปัญหา

หากมองจากมุม “การเมืองสันตินิยม” กระบวนการสันติภาพจะเริ่มต้นได้ก็ต่อเมื่อสถานการณ์ความขัดแย้งได้เดินมาถึงจุดที่คู่ขัดแย้งหลักต่าง “ติดหล่มและเจ็บตัวกันทั้งสองฝ่าย” แต่เพื่อที่จะรักษาชีวิตคนและเร่งสร้างโอกาสที่จะทำให้ประชาชนสามารถใช้ชีวิตได้อย่างปกติสุขโดยเร็ว สิ่งนี้นักกิจกรรมต่างๆจะสามารถทำได้คือ การผลักดันให้เกิดสันติภาพ สร้างสรรค์และกระจายความคิดที่เป็นรูปธรรมในการยุติความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน และทำงานกับผู้มีอำนาจตัดสินใจของทุกฝ่ายเพื่อหาทางออกที่ยอมรับได้ร่วมกัน (กรณีตัวอย่างบอสเนีย)

(5) พลังอำนาจของการริเริ่มกระทำการบางอย่างที่สร้างสรรค์แต่ฝ่ายเดียวก่อน

ทุกฝ่ายมักจะอธิบายว่า สาเหตุที่ความขัดแย้งยังไม่จบก็เพราะอีกฝ่ายไม่ยอมปรับเปลี่ยน “พฤติกรรมที่ยอมรับไม่ได้” (ไม่ว่าจะเป็นการใช้ความรุนแรง การใช้มาตรการความมั่นคง นโยบายที่ละเมิดหลักความเสมอ

ภาค ฯลฯ) ในสถานการณ์เช่นนี้ ทางออกหนึ่งที่เป็นได้คือ การที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งริเริ่มกระทำการบางอย่างที่สร้างสรรค์แต่ฝ่ายเดียวก่อน เพื่อสร้างแรงจูงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งตอบสนองกลับในทางบวกเช่นเดียวกัน โดยการกระทำดังกล่าวอาจต้องใช้ความกล้าหาญ ผ่านการคิดอย่างรอบคอบ และเป็นที่รับรู้ต่อสาธารณะ (กรณีตัวอย่างกอร์บาชอฟในปี 2531/1988 และกระบวนการ Harare ในแอฟริกาใต้)

(6) ต้องหาช่องทางให้คนที่ไม่มั่นใจหรือไม่เห็นด้วยกับการสร้างสันติภาพ ซึ่งจะมีอยู่ในทั้งสองฝ่ายนั้น ได้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการด้วย

ความพยายามในการสร้างสันติภาพด้วยเจตนาดีหลายครั้งต้องประสบกับความล้มเหลว อาจไม่ใช่เพราะคู่ขัดแย้งหลักทั้งสองฝ่ายทำงานด้วยกันไม่ได้ แต่เป็นเพราะแรงต่อต้านภายในจากกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยในแต่ละฝ่าย หรือจากกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ นั้นเอง การใช้ประเด็นเรื่องชาติพันธุ์มาเป็นเกมการเมืองระหว่างสองพรรคการเมืองที่เป็นพหุэтลในศรีลังกา ถือเป็นตัวอย่างหนึ่งของแรงต่อต้านภายในฝ่ายเดียวกันดังกล่าว ซึ่งเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งที่ทำให้ความพยายามสร้างสันติภาพส่วนใหญ่ในศรีลังกาล้มเหลว บ่อยครั้งกลุ่มคนที่มีความคิดกลางๆของแต่ละฝ่ายมักจะเป็นคนที่เริ่มมาพูดคุยกัน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้น จำเป็นต้องคิดหาทางตั้งแต่ต้นที่จะนำคนที่มีความคิดสุดขั้วมาเข้าร่วมกระบวนการด้วย เพื่อป้องกันมิให้คนเหล่านี้มา “ชักใบให้เรือเสีย” หรือ “ล้มกระดาน” ได้ในภายหลัง

(7) ทำงานสร้างสันติภาพทั้งในเชิง “ลบ” (negative peace) และ “บวก” (positive peace) คู่ขนานกันไป

ข้อแตกต่างสำคัญประการหนึ่งในสถานการณ์ความขัดแย้งที่คู่ขัดแย้งมีอำนาจไม่สมดุลกัน ระหว่างรัฐ ซึ่งเป็นที่ยอมรับในประชาคมระหว่างประเทศกับกลุ่มติดอาวุธที่ต่อต้านรัฐ รวมถึงแนวร่วมของกลุ่มดังกล่าว นั่นคือ ทางฝ่ายรัฐจะให้ความสำคัญกับการยุติความรุนแรงทางกายภาพ (ซึ่งเรียกว่า “สันติภาพเชิงลบ” หรือ สันติภาพในระดับปรากฏการณ์) เป็นหลัก ในขณะที่ “กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐและปลดปล่อยอิสราภาพ” ต้องการที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงแก้ไขในระดับรากเหง้าของความขัดแย้ง ซึ่งโดยมากมักจะเกี่ยวข้องกับการให้การยอมรับภาษา วัฒนธรรม และศาสนาของกลุ่ม ตลอดจนข้อเรียกร้องในการกำหนดเขตอำนาจทางการเมือง และการมีอำนาจทางการเมืองในการกำหนดวิถีชีวิตของตนเอง เครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งที่จะเชื่อมร้อยความพยายามสร้างสันติภาพทั้งในเชิงลบและเชิงบวกเข้าด้วยกันก็คือ “แผนที่เดินทางสู่สันติภาพ” (กรณีตัวอย่างอิสราเอลและปาเลสไตน์)

(8) กระบวนการสันติภาพต้องได้รับการสนับสนุนจากมวลชนและมี “ผลลัพธ์ของสันติภาพ” ที่ดึงดูดใจทั้งสองฝ่าย

กระบวนการสันติภาพหลายแห่งต้องพังทลายลงอย่างน่าเสียดายทั้งๆที่น่าจะนำไปสู่ทางออกได้ด้วยดี ด้วยสาเหตุที่ว่าผู้นำที่ร่วมอยู่ในกระบวนการไม่สามารถโน้มน้าวให้มวลชนของตนเองเห็นประโยชน์จากสิ่งที่ได้

ตกลงกันกับอีกฝ่ายหนึ่ง ทางออกที่ดีที่สุดคือการที่เสียงของชุมชนที่ได้รับผลกระทบมีความเป็นเอกภาพ แต่บ่อยครั้งมักจะไม่เป็นเช่นนั้น ยิ่งไปกว่านั้น ความขัดแย้งที่ดำรงอยู่มาเป็นเวลานานภายใต้วาทกรรมของความมั่นคง มักจะสร้างให้มี “ผู้ชนะ” และ “ผู้แพ้” เสมอ ดังนั้น กระบวนการสันติภาพจึงจำเป็นต้องมีคนทำงานด้านสันติภาพอยู่ในทุกฝ่าย และมีช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพระหว่างบรรดาผู้นำกับกลุ่มมวลชนของตน (กรณีตัวอย่างไอร์แลนด์เหนือ)

(9) รู้จักใช้ประโยชน์จากคนนอก

แม้รัฐบาลของประเทศต่างๆโดยมากจะสนับสนุนพันธกรณีของประชาคมระหว่างประเทศในการรักษาสันติภาพและความมั่นคงทั่วโลก แต่หลายๆประเทศก็ไม่เต็มใจที่จะรับการช่วยเหลือจากภายนอกในกรณีที่เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในประเทศของตน ด้วยกลัวว่าจะเสียหน้าและอำนาจอธิปไตย และโดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจทำให้ไม่อาจควบคุมผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นได้ แต่แท้จริงแล้ว ยังมีอีกหลายช่องทางที่คนนอกจะสามารถเป็นประโยชน์ได้โดยไม่ทำให้คนในรู้สึกว่าคุณแทรกแซงหรือสูญเสียอำนาจอธิปไตยในการตัดสินใจ (กรณีตัวอย่างเนปาลและพม่า)

(10) สร้างพื้นที่กลางให้คนที่มีความเชื่อมโยงกับคู่ขัดแย้งและกลุ่มมีส่วนได้เสียต่างๆ ได้มาปรับเปลี่ยนความขัดแย้งไปสู่ความพยายามในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

การที่จะปรับเปลี่ยนความขัดแย้งที่ยืดเยื้อมาเป็นปี สิบปี หรือร้อยปีได้นั้น จำเป็นต้องอาศัยความพยายามที่ต่อเนื่องยาวนานเช่นเดียวกันทั้งในการยุติความรุนแรงและสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน แนวทางหนึ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จได้ คือ การทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องของนักเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ รวมถึงตัวแทนทางความคิดจากภาคส่วนต่างๆ เพื่อปรับเปลี่ยนความขัดแย้งที่สร้างความแตกแยกในสังคม ไปสู่ความพยายามในการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน (กรณีตัวอย่างเลบานอนและจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย)

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน (IPP) ในกรณีจังหวัดชายแดนภาคใต้

พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจากคนใน ถูกสร้างขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไปตั้งแต่ปี 2554/2011 ซึ่งริเริ่มโดยกลุ่มสถาบันทางวิชาการด้านสันติภาพจากห้ามหาวิทยาลัยในประเทศไทย (มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยพายัพ) ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ และสำนักสันติวิธีและธรรมาภิบาล สถาบันพระปกเกล้า พร้อมด้วยการสนับสนุนจากองค์กรประชาสังคมส่วนหนึ่งและมูลนิธิเบิร์กฮอฟ โดยมีเป้าหมายที่จะเป็นพื้นที่ให้กลุ่มคนในที่มั่งมั่นทำงานสร้างสันติภาพ ได้มีโอกาสเรียนรู้ไปด้วยกันว่า พวกเขาจะมีส่วนในการยุติความรุนแรงและสร้างสันติภาพที่ยั่งยืนด้วยแนวทางที่มีประสิทธิภาพที่สุดได้อย่างไรบ้าง

ณ ขณะนี้ พื้นที่ดังกล่าวประกอบไปด้วยทั้งหญิงและชายประมาณ 50 คนจากทุกภาคส่วนทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ ซึ่งได้รับการทาบทามให้เข้าร่วมโดยพิจารณาจากการทำงานในการสร้างสันติภาพและความสนใจที่จะเชื่อมต่อกับภาคส่วนอื่นๆ เพื่อให้การทำงานทั้งในส่วนของตนและส่วนรวมมีประสิทธิภาพและหนุนเสริมกันและกันมากขึ้น ฝ่ายที่ริเริ่มพื้นที่นี้ได้พยายามที่จะประกอบสร้างกลุ่มคนที่ครอบคลุมตัวแทนทางความคิดจากผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม และพยายามที่จะขยายวงออกไปมากขึ้นโดยการผลักดันหมุนเวียนผู้เข้าร่วมจำนวนหนึ่งอยู่เสมอ งานนี้ถือเป็นการลงมือลงแรงร่วมกัน และเป็นพื้นที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องสำหรับทุกคน

ความร่วมมือนี้เริ่มต้นด้วยการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์ความขัดแย้งอย่างเป็นลำดับต่อเนื่องผ่านเครื่องมือทั้งหมด 6 เครื่องมือ คือ

- ตัวแสดงที่เกี่ยวข้องในความขัดแย้ง อำนาจบทบาทของแต่ละตัวแสดง และความสัมพันธ์ระหว่างกัน
- จุดยืน จุดสนใจ ความจำเป็น และความกลัวของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย
- แรงขับของความขัดแย้ง
- เรื่องเล่าของความขัดแย้ง
- ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลต่อความขัดแย้งและการแสวงหาทางออก
- การประเมินความพยายามในการสร้างสันติภาพที่ผ่านมา

ขั้นต่อไปจะเป็นการร่วมกันสร้างพื้นที่สาธารณะสำหรับแผนที่เดินทางสู่สันติภาพและความเป็นธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานี ซึ่งการทำแผนที่เดินทางสู่สันติภาพดังกล่าวจะคำนึงถึงบทเรียน 10 ข้อที่ได้จากความพยายามในการสร้างสันติภาพในพื้นที่ความขัดแย้งอื่นๆทั่วโลก ดังนี้

(1) **เปลี่ยนท่วงทำนองในการใช้ภาษา** จากที่มุ่งพูดถึง “ความมั่นคง” เพียงมิติเดียว มาเน้นว่าเป็น “ปัญหา ร่วม” ที่ทุกฝ่ายจำเป็นต้องมาฟังกันจริงๆจังๆ และพยายามแก้ปัญหาไปด้วยกัน

(2) **ใช้เครื่องมือในการวิเคราะห์ความขัดแย้งให้เป็นประโยชน์** และมองให้เห็นถึงรากเหง้าของความขัดแย้งตลอดจนแรงขับที่เป็นปัจจัยทำให้ความรุนแรงเกิดขึ้นและยังคงดำรงอยู่อย่างต่อเนื่อง

(3) **ยอมรับความจริงอันเจ็บปวดว่าไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่จะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด** ประสบการณ์ทั้งหมดได้สอนเราว่า มาตรการทางความมั่นคงสามารถใช้ปกป้องและรักษาชีวิตคนได้ แต่สุดท้ายก็ไม่อาจแก้ไขปัญหาก็ได้ถ้าไม่คุยกันถึงรากเหง้าที่แท้จริงของความขัดแย้ง

(4) สถานการณ์ที่คู่ขัดแย้งหลักทั้งสองฝ่ายต่างรู้สึกเจ็บตัวและติดหล่มกับสถานการณ์นั้นยังไม่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย แต่ระดับของความไม่สงบและความรุนแรงในปัจจุบันได้ทำลายภาพลักษณ์ของประเทศไทยอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประชาคมอาเซียนกำลังจะเกิดขึ้นในอนาคต ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็นโอกาสสำหรับนักการเมือง ข้าราชการ นักวิชาการ นักธุรกิจ และนักกิจกรรมเพื่อสังคมซึ่งมีวิสัยทัศน์ ที่จะผลักดันให้เกิดแนวทางแก้ปัญหาที่สร้างสรรค์และปราศจากความรุนแรง

(5) จริงๆ แล้วดูเหมือนว่าจะมีความพยายามเริ่มจากคู่ขัดแย้งฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดก่อนอยู่เป็นระยะในการแก้ไขความขัดแย้งจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ผู้เขียนไม่แน่ใจว่าได้มีการศึกษาอย่างเป็นระบบที่จะถอดบทเรียนความพยายามต่างๆ ที่ผ่านมามาเหล่านี้นหรือไม่อย่างไร ประสบการณ์จากพื้นที่อื่นได้นำมาสู่ข้อสรุปว่า การริเริ่มลงมือกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหามาจากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อนนั้น สามารถนำมาซึ่งความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อมีการออกแบบชุดของการกระทำดังกล่าวมาเป็นอย่างดีและได้กระทำอย่างต่อเนื่อง โดยการกระทำดังกล่าวนั้นอาจรวมถึงการรับมืออย่างชาญฉลาดต่อข้อวิจารณ์และแรงต่อต้านที่อาจเกิดขึ้น การสื่อสารในทางลับที่มีประสิทธิภาพกับอีกฝ่ายหนึ่ง และการพูดถึงข้อเสนอปลายทางที่น่าดึงดูดใจ สิ่งที่ต้องกล่าวถึงในที่นี้ด้วยคือ กลุ่มเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านรัฐและปลดปล่อยอิสลามสามารถทำให้จุดยืนของตนแหลมคมมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ หากประกาศว่าจะยุติความรุนแรงพร้อมกับมีข้อเสนอทางการเมืองที่เหมาะสม (กรณีตัวอย่าง ETA ในแคว้นบาสก์)

(6) สิ่งที่ทำลายที่สุดประการหนึ่งคือ ความพยายามสร้างสันติภาพที่เกิดขึ้น จะต้องไม่ถูกมองว่าเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการหรือประโยชน์ของชั่วคราวเมืองใดชั่วคราวเมืองหนึ่งในกรุงเทพฯ ความเป็นไปได้หนึ่งคือการที่ทุกพรรคการเมืองจะมารื้อกันถึงข้อตกลงพื้นฐานร่วมกันต่อประเด็นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เพื่อมิให้กลายมาเป็นประเด็นทางการเมือง สามารถก้าวข้ามความเป็นศัตรูหรือการแข่งขันทางการเมืองได้ในที่สุด

(7) นโยบายการบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2555-2557 โดยสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ นับเป็นนโยบายที่น่าประทับใจ เนื่องจากนโยบายดังกล่าวระบุชัดเจนถึงความเชื่อมโยงระหว่างสันติภาพเชิงลบและสันติภาพเชิงบวก ซึ่งควรที่จะมีการนำนโยบายมาสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

(8) ประเด็นที่ยังแก้ไม่ตกคือ ความเข้าใจที่ยังค่อนข้างจำกัดของสังคมไทยโดยรวมต่อธรรมชาติของความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับการเมืองนี้ เมื่อเป็นเช่นนี้ โจทย์สำคัญที่ต้องคิดคือ สื่อมวลชนจะมีบทบาทอย่างไรในการขับเคลื่อนมวลชนให้เกิดแรงสนับสนุนกระบวนการสันติภาพที่แท้จริง

(9) หน่วยงานหรือองค์กรรัฐของไทยจำนวนมากไม่เต็มใจนักที่จะให้คนนอกเข้ามามีบทบาทสำคัญในการยุติความขัดแย้ง (อย่างไรก็ตาม ทางสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติก็ไม่ปฏิเสธบทบาทของคนนอกที่จะเข้ามาสนับสนุนการแก้ไขปัญหา) โดยกลัวว่าจะเป็น การเสียหน้า หรือร้ายไปกว่านั้นคือกลัวว่าจะละเมิดอำนาจอธิปไตยและหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายใน อย่างไรก็ตาม กระบวนการสันติภาพที่กำลังเกิดขึ้นในพม่าได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ความกลัวดังกล่าวสามารถจัดการได้ หากรัฐบาลกำหนดให้ชัดเจนว่าจะใช้ประโยชน์จากคนนอกในเรื่องใดบ้าง

(10) ท้ายที่สุด ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะทำให้กระบวนการสันติภาพประสบความสำเร็จได้ คือ การสร้างพื้นที่กลางให้พลเมืองซึ่งมีความห่วงใยกับปัญหาที่เกิดขึ้นและมีความเชื่อมโยงกับผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่องในการกำหนดวาทกรรมและภาพอนาคตของจังหวัดชายแดนภาคใต้/ปาตานีที่ชุมชนมีความเข้มแข็งและเกิดสันติสุขได้อย่างแท้จริง

Dr. Norbert Ropers:

“Insiders” must be the one carrying the torch for peace

Muhammad Dueramae

Prachatai, Deep South Journalism School (DSJ)

Fareeda Kajudmarn

Deep South Watch (DSW)

As civil society groups advocating for peace are going to launch “Pat[t]ani Peace Process” in early September 2012, Deep South Journalism School (DSJ) talks to Dr. Norbert Ropers, director of Berghof Peace Support who has played a vital role in creating “platform” for conversation among in order to form “insider mediators” create joint conviction that comes from people of all faiths and ethnic groups and build a roadmap to peace.

In a seminar on “PPP: Pa(t)ani Peace Process in ASEAN Context”, which will be held at Prince of Songkhla University at Hat Yai on 7 September 2012, Dr. Ropers will give a speech on “IPP in context of PPP : Insider Peacebuilding Platform in the context of Pat(t)ani Peace Process” (For a detailed schedule, please see page 3-4). This prominent German scholar who has long experiences in dealing with conflicts in several countries explained his idea about the role of “insiders” in building peace process, particularly in the context of southern Thailand.

Dr. Ropers explained that, generally speaking, Europe has concepts and models of mediators in conflict resolution while Asia is rather weak in this regard. We have seen several developments in ASEAN countries, although the ideas of having mediators in dealing conflicts still face with some resistance. Take for example, the dispute between Thailand and Cambodia. While there was a mediator, there did not archive anything much.

Who are “the insiders”?

Dr. Robers elaborates by showing a diagram that there are 3 tracks of people in the society; Track 1 includes the state and insurgents, Track 2 is the civil society, and Track 3 is the grassroots. In each society, there are people with extreme thoughts and that is true for Thai society, which have both Muslims and Buddhists with extreme thoughts. However, among them, there are the moderates, who belong to one side or the other. These people want peace and aspire to see non-violent struggle.

“The people who are not at the extreme are, for me, potential insiders. They are either peace builders – when they mainly work on advocacy-- or they can be peace mediator when they help to establish dialogue between the two sides.”

“My mission is to support insiders. My argument is that there will only be peace if majority of people in the region is willing to support it.”

Dr. Ropers explained that it is important that people in the society know about peacebuilding process. People need to be involved and it should not be left to Track 1 only. It is vital to attach importance to the grassroots because people are diverse.

He pointed out that he is aspiring to push this issue at the international level.

“In the latest report of the UN secretary general, for the first time, they acknowledge the role of insiders. It just happened last month, in July, so that was very good . For me, it is very important to push that because internationally there is too much focus on this [Track 1].”

Asked if mediation at the Track 1 level is not effective, Dr. Ropers said that if the process involves only Track 1, the conflict could be protracted because there are only two actors – the state and the armed groups.

“The Track 1 is nearly intractable or protracted. It means that the government is very reluctant to engage in political dialogue, not to speak of negotiation about political solution. That is still a long way down the road.....On the insurgents side, the

problem is that they indeed have not declared openly what they want or if they are willing to negotiate. So, the interaction between the two sides is both sides can say 'we cannot do anything' and this is an unresolvable vicious circle."

Under this circumstance, Dr. Ropers said that it is vital for a third party to come to break this cycle. Civil society and people who are in the middle could push for dialogues or negotiation. They could request both the state and insurgents to take actions and push them to find concrete solutions to the problems.

"I would not describe that group of insiders as a third party in a narrow sense because many of them are close to one or the other party. So, this is a broad spectrum of people of different convictions but what they all share is that they would like to find a peaceful solution. And they think that new thinking is necessary and that the old method doesn't help. So, that is unique but they also know that they alone cannot change the situation."

"They have to take into account that one day they have to convince the leader here [Thai state] and the leader here [the armed group] come to some kind of compromise but this is a step by step approach."

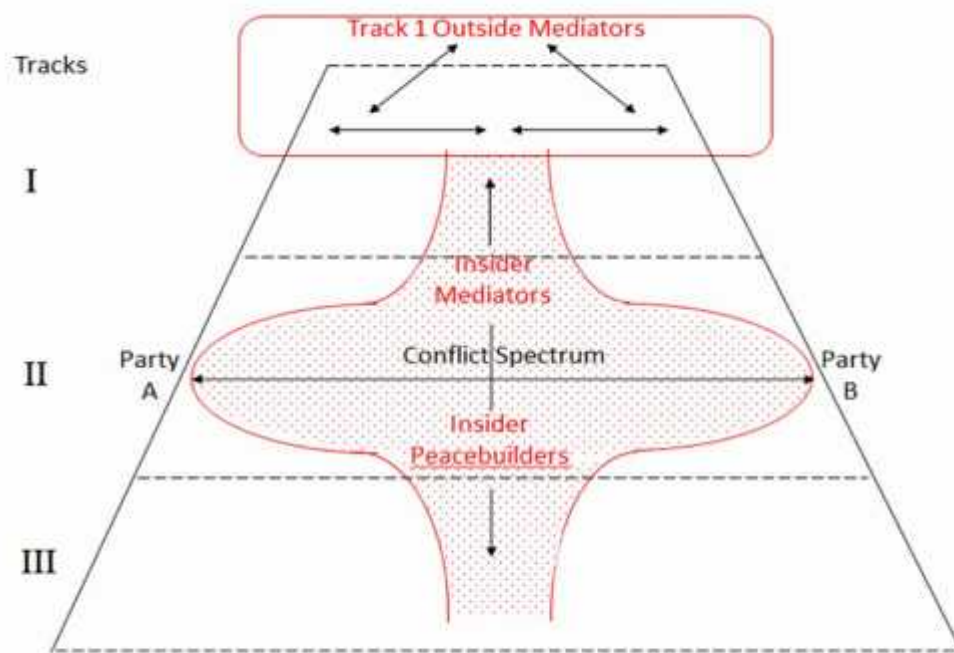
Dr. Ropers said "conflict resolution will take many years. While it takes many years, we still can do little things. And the most important things that insiders can do is to build network and strong lobby group in the Deep South because at the end of the day there would be a joint conviction of the Malay Muslims and Thai Buddhists."

He said the movement in the Deep South should come up with solution that is difficult for Bangkok to resist.

"There would be, let say, 10,000 people -- among them 2,000 Thai Buddhists -- making a demonstration in front of SBPAC [Southern Border Provinces Administrative Center] in Yala and says that this is our documents on solution to the conflict. Please do something about it. That is a very strong method, which you cannot resist. And I

would say, imagine 10,000 people meeting everyday once a week, always requesting that we want a peaceful solution, we fed up with violence, we fed up with the emergency decree. This is our proposal. This is durable and we will go on and demonstrate every week until they solve the problems.”

Figure: Pyramid of peace that show people in different tracks who could potentially be engaged in the peacebuilding effort. (See Ropers’s paper, “Spaces for Insider Mediators in the Security Architecture of ASEAN Countries”, presented at the International Conference on Political Science, Public Administration and Peace Studies in ASEAN Countries, “Civil Society, Politics and Development in ASEAN Countries”, held at Prince of Songkla University, Hat Yai, Thailand, September 6 - 7, 2012)

Building Consensus

Dr. Ropers said that voice from local people is critically important. Malay Muslims and Buddhists in the area should come up with a joint conviction and then seek consensus from Thai society at large. This is what he want to help create and it could be more than one proposal. The point is that it has to come from insiders and not from outsiders.

Although it is likely that voice of majority Thais are louder, local people should try to convince them to accept their proposal through consensus building process. It is important to build the political environment at the national level so as to make it conducive for their proposals to be accepted. They have to throw political models for the larger Thai society to debate and push these ideas at the local, national and international level.

Dr. Ropers said that in order to produce concrete proposals, it is important to have a group of intellectuals working together. For example, they could push the government to accept Haji Sulong Abdul Kadir's 7-demand roadmap which was previously deemed as a rebellious idea. In fact, it is not. It is a doable proposal. However, the bottom line is that any proposals would have to come from discussion among various groups of insiders.

"It has to focus on the reasonable, negotiable and good proposal," Dr.Ropers said.

Cases of Success and Failure in Other Countries

In 2002 – 2003, LTTE tried to carve an independent state from Sri Lanka but its effort failed. It was defeated because they did not build a good strategy and they did not have intellectuals or those with good knowledge and foreign experiences to helping them build good strategies.

"In the Deep South of Thailand, the intellectuals could develop strategies where they come up with reasonable proposal, which is in the constitution of Thailand or regional autonomy and is formulated in a way that can be digested in Thailand by moderate people" Dr. Ropers said.

When they have a proposal, they could propose this to the public and key political figures, such as Prime Minister Yingluck Shinawatra, Abhisit Vejjajiva, opposition leader and those in other key political institutions in Thailand. They have to stress that the proposal comes from moderate people, is reasonable and has gone through study and consultation process.

Although creating such strategies take time, there are samples of successful cases such as the ETA, a separatist group in Spain. It built up a strategy and negotiated with the central government. At the end, the separatist idea changed to autonomy or other possible forms.

In the past, the armed insurgents also wanted to carve a separate state from Spain similarly to those in southern Thailand. They also killed innocent people, which affected their legitimacy. It is very much like the BRN. If the movement continues to use violence against innocent victims, their demands might not be heeded.

Military Solutions : “Unworkable”

Dr. Ropers asks whether it would be better to build a “platform” for the government and the armed movement to have dialogue. As seen in other countries, it is very rare that a separatist movement that uses violence would succeed.

He said whether or not this process would work will also depend on other political factors. It certainly takes time and involves some risk. If the government uses military means to suppress the insurgents, it would be difficult for this process to succeed. On the other hand, if the insurgents continue to use violence, this process might not work either.

Dr. Ropers said that both side should no longer use military means. We have to find political solutions to tackle the problems and stop violence. His job is to work with those in Track 2 and Track 3 to provide them with support and build the new working environment to create platform and urge insurgents to join.

This process was done successfully in some countries such as Nepal and South Africa. In 2005 in Nepal, there was a peace building process with insider mediators helping to connect the central government, royalists and the Maoists. South Africa is another successful story that took place in 1990. A similar process is also being developed in Mindanao, Philippines, which has also been facing resistance from several separatist groups.

While, At the global level, peace process is still largely being carried out by outsiders, insiders have gained an increasing role in some regions such as Libya, Lebanon. They are trying to build up the network of civil society groups.

“I dream one day we can achieve our effort in building insider mediator in the Deep South of Thailand and that become the model for other conflict in other countries. Also right now, many people said let’s see the Nepal solution, let’s see the Northern Ireland solution, or South Africa,” Dr. Ropers said.

As for the conflict management in Southeast Asia which is apparently not in line with the upcoming integration of ASEAN in 2015, Dr. Norbert viewed that there will be more economic competition among countries. There will be more foreigners coming to Thailand, while Thais would be travelling more to other countries. This climate of competition would prompt every country to remove trade barriers.

Whether or not investors would decide to come to Thailand, they would look at political stability and how the country resolves their conflicts. This is an indicator for investor to decide whether or not they want to invest.

NOTE: This interview is the revised and translated version of "ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส: 'คนใน' ต้องเป็นผู้นำถ้อยคบไฟเพื่อสันติภาพ" that firstly published on Deep South Journalism School website on September 4, 2012, please see the Thai version on www.deepsouthwatch.org/dsj/3515

ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส: “คนใน” ต้องเป็นผู้นำถือคบไฟเพื่อสันติภาพ

มุฮัมมัด ตีอราแม

สำนักข่าวประชาไท, โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ)

ฟารีดา ขจัดมาร

ผู้ปฏิบัติการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (DSW)

บทสัมภาษณ์ ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส ผู้อำนวยการองค์กรสนับสนุนสันติภาพเบิร์กฮอฟ ผู้มีส่วนสร้าง “พื้นที่กลาง” การพูดคุยระหว่าง “คนใน” และ “Insider Mediator” (ตัวกลางที่เป็นคนใน) เพื่อแสวงหาข้อเสนอร่วมของทุกศาสนาและชาติพันธุ์เพื่อสร้างแผนที่นำทางสู่สันติภาพชายแดนใต้

ในวาระที่เครือข่ายประชาสังคมซึ่งขับเคลื่อนเรื่องสันติภาพในชายแดนภาคใต้กำลังจะเปิดตัว “กระบวนการสันติภาพปาตานี” [Pat(t)ani Peace Process – PPP] ในช่วงต้นเดือนกันยายน 2555 นี้ โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ได้พูดคุยกับ ดร.โนเบิร์ต โรเปอร์ส ผู้อำนวยการองค์กรสนับสนุนสันติภาพเบิร์กฮอฟ ผู้มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนการสร้าง “พื้นที่กลาง” ในการพูดคุยระหว่าง “คนใน” และการสร้าง “Insider Mediator” (ตัวกลางที่เป็นคนใน) เพื่อแสวงหาข้อเสนอร่วมของคนทุกศาสนาและชาติพันธุ์ในพื้นที่เพื่อสร้างแผนที่ในการเดินทางไปสู่สันติภาพ

ในวงสนทนาหัวข้อ “PPP: Pa(t)ani Peace Process in ASEAN Context” [“พีพีพี : กระบวนการสันติภาพปาตานีในบริบทของอาเซียน”] ซึ่งจะจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ในวันที่ 7 กันยายน 2555 นี้ ดร.โนเบิร์ตจะกล่าวปาฐกถาในเรื่อง “IPP in context of PPP : Insider Peacebuilding Platform in the context of Pat(t)ani Peace Process” [“ไอพีพีในบริบทของ พีพีพี : พื้นที่กลางสร้างสันติภาพจาก ‘คนใน’ ภายใต้บริบทของกระบวนการสันติภาพปาตานี”] (กรุณาดูรายละเอียดในกำหนดการ ในหน้า 5 – 6) นักวิชาการอาวุโสชาวเยอรมันผู้ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานเรื่องการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในหลายประเทศจะอธิบายแนวคิดของเขาเกี่ยวกับบทบาทของ “คนใน” ในการขับเคลื่อนกระบวนการสันติภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเชื่อมโยงกับบริบทในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ดร.โนเบิร์ตอธิบายว่าโดยรวมแล้ว ในยุโรปมีแนวคิดและตัวแบบเรื่องการเป็นตัวกลางของการแก้ปัญหาความขัดแย้งอยู่ ทวีปเอเชียค่อนข้างอ่อนด้อยในการรับมือกับการจัดการความขัดแย้ง แต่จะเห็นได้

ว่าที่ผ่านมา กลุ่มประเทศอาเซียนมีพัฒนาการในเรื่องนี้ค่อนข้างมาก แม้ว่าความคิดเรื่องการมีตัวกลางในการจัดการความขัดแย้งยังไม่ค่อยได้รับการยอมรับอยู่บ้าง เช่น ปัญหาข้อพิพาทระหว่างประเทศไทยกับกัมพูชา ที่แม้จะมีตัวกลาง แต่ก็ยังไม่มีความก้าวหน้ามากนัก

“คนใน” คือใคร

ดร.โนเบิร์ตอธิบายเรื่องนี้ด้วยการแสดงตารางภาพให้เห็นว่าในสังคมมีคนอยู่ 3 ระดับ (3 Track) คือ ระดับบน (Track1) ระดับกลาง (Track2) และระดับล่าง (Track3) ในสังคมแต่ละสังคมนั้นก็มีคนที่มีความคิดสุดโต่ง เช่น ในสังคมไทยมีทั้งคนลัทธิอนุสวลีและคนไทยพุทธที่ สุดโต่ง แต่ระหว่างคนสุดโต่งสองกลุ่มก็มีคนที่อยู่ตรงกลางเช่นกัน ซึ่งอาจเป็นคนที่สนับสนุนฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก็ได้ แต่เป็นพวกที่ต้องการสันติวิธี ต้องการต่อสู้โดยไม่ต้องใช้อาวุธ

“คนที่อยู่ตรงกลางนี้แหละที่จะเป็นตัวกลางจริงๆ ในการทำงานเรื่องสันติภาพ ดังนั้น การกล่าวปาฐกถาในครั้งนี้จะให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่มาจากคนใน ตัวกลางคือคนใน”

“ความปรารถนาของผมคือทำหน้าที่หนุนเสริมคนที่อยู่ตรงกลาง แต่ตัวผมไม่ใช่คนที่อยู่ตรงกลาง เพียงแต่หนุนเสริมให้พวกเขาได้แสดงบทบาทเท่านั้น”

ดร.โนเบิร์ต อธิบายว่า ในเรื่องการสร้างสันติภาพนั้นจำเป็นต้องให้คนส่วนใหญ่รับรู้ร่วมกัน คือต้องรณรงค์กับกลุ่มคนในประชาสังคม ไม่ใช่ปล่อยให้เป็นเรื่องของ Track 1 เพียงอย่างเดียว และจะต้องให้ความสำคัญกับคนที่อยู่ข้างล่างจริงๆ เพราะประชาชนมีความหลากหลาย

“ผมต้องการผลักดันเรื่องนี้ให้อยู่ในระดับโลก ในรายงานของสหประชาชาติก็ปรากฏเรื่องนี้ด้วย เพราะในระดับโลกมีการผลักดันกระบวนการใน Track1 มากเกินไป ซึ่งมันอาจไม่สำคัญเพียงพอในตอนี้ ผมจึงอยากผลักดันเรื่องคนใน หรือ Insider Mediator เข้าไปในระดับโลกให้มากๆ”

เมื่อถามว่าการผลักดันในระดับ Track 1 ถึงทางตันแล้วหรือ? ดร.โนเบิร์ตกล่าวว่า ถ้าใช้เฉพาะกระบวนการใน Track 1 เท่านั้น ความขัดแย้งอาจจะยืดยาวออกไปอีก เพราะ Track นี้จะมีตัวแสดงเพียงแค่ 2 ฝ่าย คือ รัฐบาลกับคนที่ใช้ความรุนแรงหรือขบวนการเคลื่อนไหวเท่านั้น

“รัฐบาลยังไม่กล้าคุยเรื่องการแก้ปัญหาในเชิงการเมืองอย่างแท้จริง ส่วนพวกขบวนการเคลื่อนไหวก็ยังไม่รู้ว่าเป็นใครและไม่มีทิศทางที่จะเจรจาหรือพูดคุยกันระหว่างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งถ้าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

ไม่ตกลงให้ชัดเจน ขณะที่อีกฝ่ายหนึ่งชัดเจน ทุกอย่างมันก็จะล้มเหลว และกลายเป็นวงจรที่เกิดขึ้น
อย่างนี้ไปเรื่อยๆ การแก้ปัญหาจะไม่ประสบความสำเร็จ”

เมื่อเป็นเช่นนั้น ดร.โนเบิร์ตชี้ว่า จำเป็นที่จะต้องมีส่วนที่ 3 เข้ามาทำงานกับคนที่อยู่ตรงกลาง ผลักดัน
เรื่องการพูดคุยหรือการเจรจา โดยให้ทั้ง 2 ฝ่าย คือ รัฐบาลกับพวกขบวนการเคลื่อนไหวพร้อมที่จะแสดงท่าที
อะไรบางอย่างให้ชัดเจนมากขึ้น เขาย้ำว่า สิ่งสำคัญคือต้องมีตัวกลางที่จะมาให้ทั้ง 2 ฝ่าย หาทางแก้ปัญหาให้
ชัดเจนขึ้น

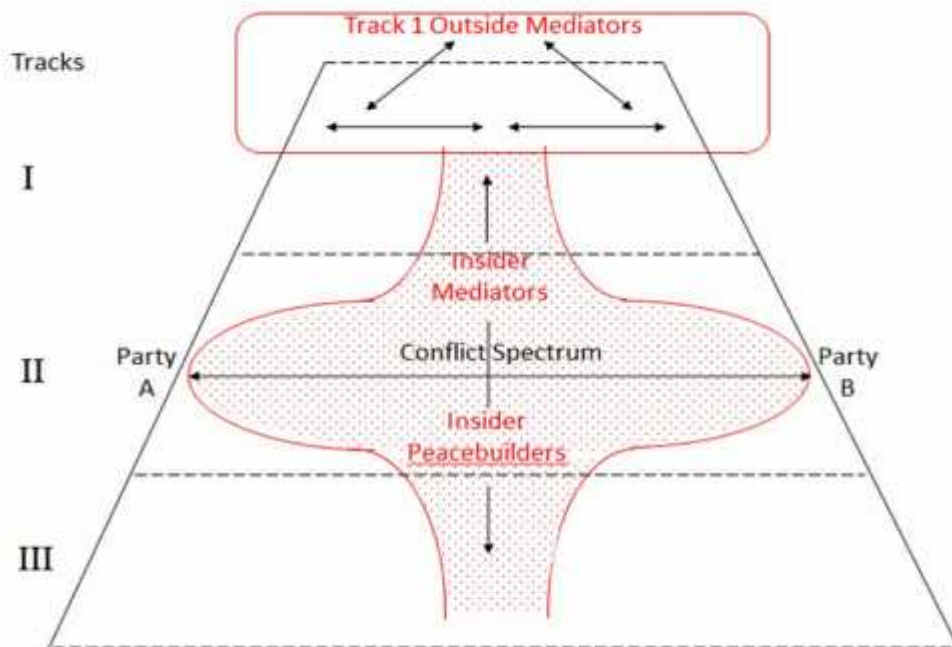
“การแก้ปัญหาแบบนี้ไม่ใช่การหาสูตรสำเร็จมาใช้ แต่เน้นความหลากหลายของเครือข่ายประชาสังคม
เพื่อค่อยๆ หาทางที่เป็นไปได้ ต้องค่อยๆ ทำไปที่ละขั้นตอน ความหลากหลายตรงนี้ ต้องมาแชร์
ร่วมกันและทำงานไปด้วยกัน ไม่ใช่เพื่อจะเอามาล้มล้างความคิดเก่าๆ ที่ไม่ประสบความสำเร็จ แต่เป็น
การใช้ความหลากหลายตรงนี้เข้ามาสร้างความน่าเชื่อถือให้กับทั้ง 2 ฝ่ายที่ขัดแย้งกันให้ได้ ซึ่งอาจ
ไม่ใช่หนึ่ง สอง หรือ สามแนวทาง”

“ต้องทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายที่ขัดแย้งกันนี้ เชื่อให้ได้ เพราะฉะนั้น ต้องมาสร้างบรรยากาศให้มีการพูดคุยกัน
เพื่อแก้ปัญหาให้ชัดเจนขึ้น ต้องทำไปที่ละขั้นตอน ไม่มีสูตรตายตัว แต่ต้องพูดคุยกันให้มาก จนกว่าจะ
หาความเห็นร่วมสำหรับทุกคนได้”

ดร.โนเบิร์ตบอกว่า “เรื่องนี้ต้องใช้เวลาหลายปี แต่บอกไม่ได้ว่ากี่ปี แต่ระหว่างนี้เราสามารถทำสิ่งเล็กๆ
ได้ คือการสร้างเครือข่ายขึ้นมา เพื่อให้เกิดกลุ่มที่เป็นตัวกลางที่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือในหมู่คนมลายู
มุสลิมซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในพื้นที่ และคนไทยพุทธในพื้นที่ด้วย”

“ถ้าเราสามารถหาทางที่จะไปได้แล้ว จะต้องมีการผลักดันอย่างเข้มแข็งในเชิงข้อเรียกร้องที่สามารถ
ทำได้และสามารถทำให้กลุ่มที่อยู่ข้างบนยอมรับ ที่สำคัญที่สุดคือให้คนส่วนใหญ่ของประเทศยอมรับ
ด้วย”

“ผมฝันที่จะเห็นภาพทั้งคนไทยพุทธและมลายูมุสลิมร่วมมือกัน อาจจะสักประมาณ 1 – 2 หมื่นคน
เสนอข้อเรียกร้องต่อรัฐ มีการประชุมร่วมกันทุกสัปดาห์หรือมาเดินขบวนเรียกร้องหาทางแก้ไขที่
นำไปสู่สันติภาพอย่างแท้จริง เช่น การเรียกร้องให้หยุดใช้ พ.ร.ก.ฉุกเฉินฯ หรือเรียกร้องให้หยุดใช้
ความรุนแรงระหว่าง 2 ฝ่าย”

แผนภาพ : พีระมิดแห่งสันติภาพแสดงพื้นที่ของตัวกลางที่เป็นคนนอก และตัวกลางที่เป็นคนใน (ภาพประกอบบทความ เรื่อง “Spaces for Insider Mediators in the Security Architecture of ASEAN Countries” โดย Norbert Ropers ซึ่งนำเสนอในการประชุมวิชาการนานาชาติด้านรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ และสันติศึกษาในบริบทอาเซียน "ประชาสังคม, การเมือง, และการพัฒนาประเทศ ในประเทศสมาชิกอาเซียน" ในวันที่ 6-7 กันยายน 2555 ณ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่)

ต้องสร้างฉันทามติร่วมกัน

ดร.โนเบิร์ตบอกว่า เสียงของคนในพื้นที่สำคัญที่สุด คือจะต้องมีฉันทามติร่วมกันทั้งคนมลายูมุสลิมและคนไทยพุทธในพื้นที่ แล้วให้สังคมไทยทั้งหมดยอมรับ นี่คือนโยบายที่ตนอยากจะร่วมสร้างขึ้นมา ซึ่งอาจมีมากกว่าหนึ่งก็ได้ แต่ต้องให้คนในออกมาทำเอง ไม่ใช่เป็นข้อเสนอมาจากสังคมข้างนอก

แม้ว่าเสียงส่วนใหญ่ของประเทศมีแนวโน้มที่จะเสียงดังกว่า เราจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้เสียงส่วนใหญ่ยอมรับข้อเสนอจากพื้นที่ด้วยการผ่านกระบวนการสร้างฉันทามติร่วม และต้องสร้างบรรยากาศทางการเมืองใหญ่ให้ตอบรับเรื่องนี้ เราจะต้องเสนอโมเดลทางการเมืองเพื่อให้สังคมใหญ่ถกเถียงพูดคุยและผลักดันแนวคิดสันติภาพเข้าไปเป็นข้อเสนอทางการเมืองทั้งในระดับพื้นที่จนถึงระดับการเมืองระหว่างประเทศ

ดร.โนเบิร์ตกล่าวว่า ในการผลักดันข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมจากพื้นที่อาจต้องมีกลุ่มปัญญาชนกลุ่มหนึ่ง ที่รวมตัวกันทำงานร่วมกัน ตัวอย่างเช่น อาจเป็นการผลักดันให้มีการยอมรับข้อเสนอ 7 ข้อ ของหะยีสุหลง อับดุลกอเดร์ ที่เคยถูกต่อต้านจากรัฐและกล่าวหาว่าเป็นกบฏในอดีต ทั้งที่ไม่ใช่ข้อเรียกร้องที่ใช้ความรุนแรงและ เป็นข้อเสนอที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ เป็นต้น แต่ทั้งนี้ ข้อเสนอในทำนองนี้ก็ขึ้นอยู่กับกระบวนการถกเถียงของกลุ่มคนในที่หลากหลายนั่นเอง

“เพราะฉะนั้น ข้อเสนอดังกล่าว ต้องเป็นข้อเสนอที่ดี สามารถปฏิบัติได้จริง นำไปสู่สันติภาพ และ ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย”

ตัวอย่างความสำเร็จและล้มเหลวในต่างประเทศ

ในปี ค.ศ. 2002-2003 ในประเทศศรีลังกา กลุ่ม LTTE หรือกลุ่มพยัคฆ์หม้อแลมพยายามที่จะสร้าง สาธารณรัฐของตนเองขึ้นมา แต่ข้อเรียกร้องของพวกเขาไม่ประสบความสำเร็จและต้องพ่ายแพ้ไป ที่เป็น เช่นนั้น เพราะพวกเขาไม่ได้สร้างยุทธศาสตร์ที่ดี ไม่ได้สร้างกลุ่มปัญญาชนหรือกลุ่มคนที่ใช้ความรู้และ ประสบการณ์จากต่างประเทศมาร่วมกันสร้างยุทธศาสตร์ที่ดี

“หากย้อนมาดูในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย เรากำลังสร้างกระบวนการนี้อยู่ ซึ่งเป็นไปได้ ที่จะสร้างกลุ่มปัญญาชน และเรียนรู้ประสบการณ์จากต่างประเทศเพื่อนำมาสร้างเป็นแนวคิดในการ แก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งยกตัวอย่างเช่น ข้อเสนอในการปกครองตนเอง ที่นำเสนอต่อคนส่วนใหญ่ใน สังคมไทยหรือคนในพื้นที่ที่มีความคิดแบบกลางๆ ไม่ใช่คนที่มีความคิดสุดโต่ง”

เมื่อได้ข้อเสนอแล้วและให้สาธารณชนรับรู้และนำเสนอต่อผู้ที่มีอำนาจทางการเมืองระดับสูง เช่น นายกรัฐมนตรียิ่งลักษณ์ ชินวัตร หรือผู้นำฝ่ายค้านอย่างนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ รวมทั้งผู้คนในสถาบันหลัก ของสังคมไทย ให้เขาเห็นว่า ข้อเสนอหรือความต้องการนี้มาจากเสียงที่อยู่ตรงกลางจริงๆ มีความเป็นเหตุเป็น ผล ผ่านกระบวนการศึกษาและปรึกษาหารือมาแล้ว

แม้การทำยุทธศาสตร์ที่ดีดังกล่าวต้องใช้เวลา แต่ก็มีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จมาแล้ว เช่น กลุ่ม ETA ซึ่งเป็นกลุ่มแบ่งแยกดินแดนในแคว้นบาสก์ของประเทศสเปนได้ดำเนินกระบวนการสร้างยุทธศาสตร์และ นำไปสู่ข้อตกลงกับรัฐบาลกลางของสเปน ในที่สุดได้นำไปสู่การเปลี่ยนแนวคิดจากการแบ่งแยกดินแดนมาสู่การ กำหนดเป็นเขตปกครองพิเศษหรือรูปแบบอื่นๆ ที่เป็นไปได้

ในอดีตกลุ่มติดอาวุธในแคว้นบาสก์ต้องการที่จะแบ่งแยกดินแดนเหมือนกับใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ของไทย ซึ่งในการต่อสู้ก็มีการสังหารผู้บริสุทธิ์ด้วย ซึ่งทำให้กระทบต่อความชอบธรรมของพวกเขา ซึ่งมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับขบวนการบิอาร์เอ็น หากว่าขบวนการเคลื่อนไหวยังใช้ความรุนแรงเช่นฆ่าผู้บริสุทธิ์ต่อไป ข้อเรียกร้องของพวกเขาก็อาจจะยากที่จะได้รับการตอบสนอง

วิธีการทางทหาร “ใช้ไม่ได้แล้ว”

ดร.โนเบิร์ตตั้งคำถามว่าจะดีกว่าหรือไม่ หากจะมาร่วมกันสร้างพื้นที่กลางเพื่อเปิดพื้นที่การพูดคุยกัน ทั้ง 2 ฝ่าย ทั้งฝ่ายรัฐและฝ่ายขบวนการ เพราะมีตัวอย่างอยู่ในต่างประเทศที่แสดงให้เห็นแล้วว่าการต่อสู้เพื่อแบ่งแยกดินแดนด้วยการใช้ความรุนแรงมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จได้น้อยมาก

เขาชี้ว่าข้อเสนอและกระบวนการที่ทำขึ้นมาจะได้รับการตอบรับหรือไม่ก็ขึ้นอยู่กับมิติทางการเมืองด้วย ต้องใช้เวลาและสร้างกระบวนการให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งแน่นอนว่ามีความเสี่ยง หากฝ่ายรัฐบาลยังใช้มาตรการด้านความมั่นคงและการปราบปรามอยู่อย่างเดียวยุ่ กระบวนการนี้ก็คงจะไม่สำเร็จ หรือหากฝ่ายขบวนการเคลื่อนไหวยังใช้ความรุนแรงอยู่เหมือนเดิม กระบวนการนี้ก็คงไม่สำเร็จอีกเช่นกัน

ดร.โนเบิร์ตชี้ว่า วิธีการทางทหารของทั้ง 2 ฝ่าย ใช้ไม่ได้แล้ว จะต้องใช้แนวทางการเมืองที่มีอย่างหลากหลายเข้าไปแก้ปัญหา และเพื่อที่จะหยุดช่องทางการใช้ความรุนแรง หน้าที่ของตนคือเข้าไปทำงานกับ Track 2 และ Track 3 เพื่อสนับสนุนและสร้างบรรยากาศการทำงานใหม่ เพื่อให้การเป็นตัวกลางเกิดขึ้นและผลักดันให้กลุ่มที่ใช้ความรุนแรงหันมาใช้วิธีการนี้

กระบวนการนี้ได้ถูกนำไปใช้และประสบความสำเร็จแล้วในบางประเทศ เช่น ในประเทศเนปาลเมื่อปี 2005 ซึ่งใช้กระบวนการสร้างสันติภาพจากคนในที่มีตัวกลางเชื่อมระหว่างรัฐบาลกลาง กลุ่มกษัตริย์นิยม และกลุ่มกบฏลัทธิเหมา นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวยังประสบความสำเร็จในกรณีความขัดแย้งแอฟริกาใต้เมื่อปี 1990 ส่วนในกรณีการเคลื่อนไหวแบ่งแยกดินแดนในหมู่เกาะมินดาเนาทางตอนใต้ของฟิลิปปินส์ ยังอยู่ระหว่างการดำเนินการผลักดันอยู่

ส่วนในระดับโลก ตอนนี้ก็ยังคงมีการดำเนินการกระบวนการสร้างสันติภาพโดยมีคนนอกเป็นหลักอยู่ แต่ในบางทวีปก็มีการบวนการที่เน้นบทบาทคนในมากขึ้นด้วยเช่นกัน ดังกรณีกลุ่มประเทศอาหรับ เช่น ลิเบีย เลบานอน เป็นต้น ที่พยายามจะแสวงหาการเชื่อมโยงเครือข่ายประชาสังคมอยู่เช่นกัน

“ความฝันของผมคือ ในอนาคตผมอยากเห็นกระบวนการของ Insider Mediator ในภาคใต้ของไทย ประสบความสำเร็จและสามารถเป็นตัวอย่างให้กับประเทศอื่นๆ ที่มีความขัดแย้งได้ด้วย นอกเหนือไปจากกรณีของเนปาลกับแอฟริกาใต้”

ส่วนการจัดการความขัดแย้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ยังมีทิศทางสวนทางกับการสร้างความร่วมมือเป็นประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. 2015 นั้น ดร.โนเบิร์ตมองว่า ในปี 2015 จะมีการแข่งขันกันมากขึ้นระหว่างประเทศต่างๆ ในเชิงเศรษฐกิจ คนต่างชาติจะเข้ามาในประเทศไทยมากขึ้น ในขณะที่คนไทยเองก็จะออกไปต่างประเทศมากขึ้น เพราะฉะนั้นปี 2015 จะมีบรรยากาศของการแข่งขันและทุกประเทศจะมุ่งที่จะจัดอุปสรรคในการลงทุน

การที่ต่างชาติจะมาลงทุนในไทยนั้น เขาจะดูเสถียรภาพทางการเมืองว่ามีมากพอหรือไม่ ความขัดแย้งได้รับการจัดการอย่างไรในแต่ละประเทศ ซึ่งวิธีการจัดการความขัดแย้งจะเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการตัดสินใจของต่างชาติในการเลือกที่จะเข้าหรือไม่เข้ามาลงทุนในประเทศหนึ่งๆ

หมายเหตุ: บทสัมภาษณ์ชิ้นนี้ปรับปรุงมาจากบทสัมภาษณ์ในชื่อเดียวกันซึ่งเผยแพร่ครั้งแรกในเว็บไซต์ของโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (Deep South Journalism School: DSJ) เมื่อเวลา 14.27 น. ของวันที่ 4 กันยายน 2555 กรุณาดูที่ www.deepsouthwatch.org/dsj/3515

Launching “Pa[t]tani Peace Process”: Building Common Space, Brainstorming Ideas to Tackle Southern Violence

Arida Samoh

Deep South Journalism School (DSJ)

In early September, civil society groups which have been working to promote peace in southern Thailand will launch “Pa[t]tani Peace Process” (PPP). Deep South Journalism School talks to Asst.Prof.Dr. Srisompob Jitpiromsri, a political scientist who has long studied southern insurgency and one of the architects of this initiative.

What is “Pa[t]tani Peace Process” ?

While violence has continued unabated for nearly nine years, there is still no light at the end of the tunnel. There is no sign how and when this conflict will be resolved. Asst.Prof.Dr. Srisompob, director of Deep South Watch and Centre for Conflict Studies and Cultural Diversity, Prince of Songkhla University at Pattani, explains that some academics who have studied conflict do not aim to put a definite end to the conflict but rather to transform it from a violent conflict to a non-violent conflict.

“It is common for any society to have conflict, which is indeed a good thing. A conflict could be a good drive for social transformation. The point is that one should not use violence to resolve such conflict,” Srisompob said.

He added that “Pa[t]tani Peace Process” is a concept to create common space for “insiders” which means all stakeholders should be brought together to analyze the conflict and propose a roadmap to peace in a concrete manner. Multi platforms will be used and various sectors included, such as civil society groups, mass media, academic institutions, and state agencies. We will use various means of communications, be they mainstream media, alternative media, and social network, in carrying out this campaign.

Srisompob pointed out that it is not enough to only bring conflict parties to a dialogue table.

“Pat[t]ani Peace Process is a process that various social groups have to come together. We shouldn’t let conflict parties alone determine how to end the conflict. It is necessary to engage civil society groups, academics, local leaders, religious leaders. Most importantly, people need to be given space to voice their views on how to find a way out from this conflict,” Srisompob said.

Srisompob explained that peace scholars studying the failure and success of conflict management in various parts of the world classify parties in peace dialogues into three tracks. “Track 1” involves the state and armed insurgents, “Track 2” the civil society and “Track 3” the grassroots.

“In the South, previous talks were limited to Track 1. Peace Process should not be monopolized by the state and armed insurgents. Proposals also need to come from the bottom. We have to move together and through various forms. This will strengthen the process and increase negotiation power,” Srisompob said.

What the government and civil society groups have to push forward is to open common space for all stakeholders to debate root causes of the conflicts such as injustice, ethnic-related problems. It is vital to engage armed groups in this process and to convince them that they could voice their political views by peaceful means.

Srisompob added if this process gains some traction, it could be a tipping point that helps reduce violence. Proposals from non-violent force are likely to have more legitimacy, which does not necessarily means that the insurgents have to water down their political demands.

Moreover, Srisompob pointed out that Pa[t]ani Peace Precess has to include security sector reform. It is crucial to work with the military, which is instrumental to the success and

failure of this process. If the army is focusing on using force to suppress the insurgents, it will be difficult to find common solutions for peace.

Note : This is a translated version of เปิดตัว “กระบวนการสันติภาพปาตานี” สร้างพื้นที่กลาง – ระดมความคิดดับไฟใต้ published on DSJ website on 25 August 2012 . Please see www.deepsouthwatch.org/dsj/3484

เปิดตัว “กระบวนการสันติภาพปาตานี” สร้างพื้นที่กลาง-ระดมความคิดดับไฟใต้

อารีดำ สาเม๊ะ

โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (DSJ)

ในช่วงต้นเดือนกันยายน ภาคประชาสังคมที่ขับเคลื่อนเรื่องสันติภาพในภาคใต้จะมีการเปิดตัว “กระบวนการสันติภาพปาตานี” (Pat[t]ani Peace Process - PPP) โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ได้พูดคุยกับผศ.ดร. ศรีสมภพ จิตร์ภิรมย์ศรี นักรัฐศาสตร์ผู้คร่ำหวอดกับการศึกษาเรื่องความขัดแย้งในภาคใต้ ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้ขับเคลื่อนแนวคิดดังกล่าว

“กระบวนการสันติภาพปาตานี” คืออะไร?

ความรุนแรงได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องเกือบ 9 ปีแล้วแต่ยังไม่เห็นแสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ว่าความขัดแย้งที่มีการใช้ความรุนแรงนี้จะจบลงอย่างไร และเมื่อไร ผศ.ดร. ศรีสมภพ ผู้อำนวยการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Watch) และผู้อำนวยการสถานวิจัยความขัดแย้งและความหลากหลายทางวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานีอธิบายว่านักวิชาการบางสายที่ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องความขัดแย้งไม่ได้มุ่งที่จะหยุดความขัดแย้ง แต่มุ่งที่จะเปลี่ยนความขัดแย้ง (conflict transformation) จากความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงไปสู่การไม่ใช้ความรุนแรง

“การมีความคิดเห็นที่แตกต่างเป็นเรื่องธรรมดา ซึ่งเป็นสิ่งที่ดีด้วย เพราะความขัดแย้งสามารถเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาของสังคม แต่ว่าประเด็นคือจะต้องไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ไขปัญห ความขัดแย้งนั้น” ดร.ศรีสมภพอธิบาย

“กระบวนการสันติภาพปาตานี” เป็นโมเดลทางความคิดที่ต้องการเปิด “พื้นที่กลาง” ในการพูดคุยระหว่าง “คนใน” ซึ่งหมายถึงคนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง (stakeholders) เพื่อที่จะนำไปสู่การวิเคราะห์ความขัดแย้งและการเสนอแผนการเดินทางไปสู่สันติภาพอย่างเป็นรูปธรรม โดยจะมีการขับเคลื่อนในลักษณะที่เป็น “พหุวิธีการสื่อสาร” (Multi platform) โดยดึงเอาหลายๆ ภาคส่วนเข้ามาร่วมทั้งองค์กรภาคประชาสังคม สื่อสารมวลชน สถาบันการศึกษา และหน่วยงานภาครัฐต่างๆ และจะใช้การสื่อสารในหลายๆ ช่องทาง ทั้งสื่อกระแสหลัก สื่อทางเลือกและโซเชียลมีเดียในการขับเคลื่อน

ดร.ศรีสมภพยังชี้ว่าการเอาคู่ขัดแย้งมาคุยกันเพียงอย่างเดียวนั้นไม่เพียงพอสำหรับการแสวงหาทางออก

“กระบวนการสันติภาพในปาตานีเป็นกระบวนการที่ต้องเดินไปพร้อมกันหลายภาคส่วน ไม่เพียงแต่ปล่อยให้คู่กรณีหลักอย่างฝ่ายรัฐและฝ่ายตรงข้ามรัฐมากำหนดแนวทางยุติความขัดแย้งฝ่ายเดียว แต่ยังต้องให้ภาคประชาสังคม นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำศาสนาที่อยู่ในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม และที่สำคัญประชาชนต้องมีพื้นที่ในการเสนอทางออกสู่สันติภาพด้วย” ดร.ศรีสมภพกล่าว

ดร.ศรีสมภพอธิบายว่านักวิชาการด้านสันติภาพที่ได้ศึกษาถึงความสำเร็จและความล้มเหลวของการจัดการความขัดแย้งในพื้นที่ต่างๆ ในโลกได้แบ่งกลุ่มที่เกี่ยวกับการพูดคุยเพื่อสันติภาพเป็น 3 ระดับชั้น Track 1 คือ รัฐ กับ ขบวนการติดอาวุธ Track 2 ภาคประชาสังคม และ Track 3 คือ ประชาชนรากหญ้า

“ในภาคใต้ นั้น ที่ผ่านมาการพูดคุยจำกัดอยู่เฉพาะแค่ Track 1 กระบวนการเดินหน้าเพื่อหาสันติภาพของปัตตานีต้องไม่ผูกขาดโดยรัฐหรือขบวนการอย่างเดียว ข้อเสนอต้องมาจากข้างล่าง การเดินไปในรูปแบบที่หลากหลายและไปพร้อมๆ กัน จะทำให้เกิดความเข้มแข็งและสร้างอำนาจต่อรองได้จริง” ดร.ศรีสมภพกล่าว

สิ่งที่รัฐและภาคประชาสังคมจะต้องร่วมกันผลักดันคือ การเปิดพื้นที่ทางการเมืองเพื่อให้ทุกๆ ฝ่ายมาร่วมกันถกเถียง เปิดให้มีการพูดคุยถึงเรื่องรากเหง้าของปัญหา เช่น เรื่องความไม่เป็นธรรม ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องชาติพันธุ์ และจะต้องดึงฝ่ายที่ใช้ความรุนแรงเข้ามาเพื่อทำให้พวกเขาเข้าใจว่าเราสามารถที่จะนำเสนอความคิดทางการเมืองได้อย่างสันติ

ดร.ศรีสมภพได้อธิบายเพิ่มเติมว่าสิ่งที่จะเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่จะช่วยลดการใช้ความรุนแรงได้คือการสร้างอำนาจเพื่อถ่วงดุลจากพื้นที่กลางให้มากขึ้นเรื่อยๆ ข้อเสนอที่มีน้ำหนักจากฝ่ายที่ประกาศไม่ใช้ความรุนแรงจะมีพลังในการเรียกร้องมากกว่า ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะต้องลดทอนข้อเสนอทางการเมืองของฝ่ายขบวนการแต่อย่างใด

นอกจากนี้ ดร.ศรีสมภพยังชี้ว่ากระบวนการสันติภาพปาตานีนั้นจะต้องรวมถึงการปฏิรูปฝ่ายความมั่นคง (security sector reform) ด้วย การทำงานด้านความคิดกับกองทัพจะเป็นหัวใจสำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการนี้ ถ้ากองทัพจะยังมุ่งใช้กำลังในการปราบปรามกองกำลังติดอาวุธฝ่ายตรงข้าม การแสวงหาทางออกร่วมกันก็คงจะดำเนินไปได้ยาก

หมายเหตุ: บทความชิ้นนี้เผยแพร่ครั้งแรกในเว็บไซต์ของโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (Deep South Journalism School: DSJ) เมื่อเวลา 11.41 น. ของวันที่ 25 สิงหาคม 2555 กรุณาดูที่ www.deepsouthwatch.org/dsj/3484

Peace Dialogue

in the Context of Historic Southern Violence

Chaiwat Satha-Anand

Professor of Political Science, Thammasat University

Chairperson, Strategic Nonviolence Commission, Thailand Research Fund

On March 31, 2012, southern violence exploded with 5 bombs causing three explosions in Yala, one in Pattani and another at the Lee Garden Hotel right in the heart of Haad Yai business district. These incidents together are historic in terms of the organization of violence, the centrality of the spectacle and its psychological impacts, and especially- the number of people directly affected since they killed 14 people and wounded at least 549, including about a hundred children, one is a two-month old baby. The highest number of casualties comes from the Lee Garden Hotel explosion with 416 wounded.

Almost exactly a year ago, on March 30, 2011 the Strategic Nonviolence Commission (SNC), a think tank under the auspices of the Thailand Research Fund (TRF) presented its policy paper with a recommendation for a unified policy on peace dialogue, among other things. The policy paper also indicated that southern violence seems to be picking up paralleled to the trend which began in early 2004 and moving up until 2007. It also pointed out the fact that the use of explosion was becoming more prevalent and seems to be more technically sophisticated.

Then a homemade-bomb hidden in a car parked near the provincial hall of Pattani exploded on February 9, 2012. The 30 kg.-car bomb killed one person and wounded 12 others. It caused damage to the public health office, education zone 1 head office as well as 12 parked vehicles. This Pattani bomb attack marks a new departure in southern violence because to get such a destructive effect out of that amount of explosive indicates a fact that the technical ability of the bomb maker is superior to anything that occurred there until then.

In this context, I would argue that there is a need to reaffirm and/or introduce a unified state policy on peace dialogue at this time, precisely because of the intensity and possible escalation of southern violence. This policy need could be substantiated by a better understanding of peace dialogue both in terms of what it is and how it works in the context of extreme violence.

What peace dialogue is not?

While some people maintained that the insurgents escalated the already deadly conflict with these bombs to pressure the government to hold talk with them, General Prayuth Chan-ocha, the army chief, remarked that the dialogue with only certain groups of insurgents and not others was the reason for the March 31 bomb attacks. The secretary general of the Southern Border Provinces Administration Centre (SBPAC), Police Colonel Thawee Sodsong, on the other hand, recently came out to deny that there has ever been any informal talk between SBPAC and the insurgents. (*Bangkok Post*, April 3 and 4, 2012) These exchanges took place in the context of reports about prevalent “peace dialogues” between the government and the insurgents as well as the pending new “Southern border provinces administration and development policy, 2012-2014, prepared by the National Security Council and now waiting for its final discussion in the Thai Senate. Importantly, the eighth objective of this 2012-2014 plan is to create appropriate environment for peace dialogue and to foster continuity of peace dialogue process with those who choose to use violence against the state because of their opposing ideology.

Drawing on the works on dialogue of Mark Tamthai of the SNC and Parichart Suwanbuppa of Mahidol University, there are many reasons why peace dialogue is often treated with contempt or suspicion. First, there are those who see no reason why one should engage in dialogue with people from other side. Second, when some have to participate in dialogue, it is only an attempt to defend one’s own interest and group. Third, for those who want to engage in it, they do so to protect their people from “losing” to the other side while seeing dialogue as an important information gathering platform, not unlike meeting the “enemy” before the battlefield. Fourth, not only does mistrust exist among people who are supposed to engage in dialogue, some don’t have trust in the dialogue

process itself. Fifth, some maintained that certain rules governing the dialogue process (such as truth telling?) cannot be applied in any real-life situation. Sixth, ignoring the notion of dialogue as a process which can take time, some quickly point out that dialogue is useless since the killings continue unabated.

It is important to first point out the obvious: peace dialogue is not a negotiation. The aim of a negotiation is an agreement, sometimes referred to as a peace agreement. A negotiation should involve authorized persons on both sides to come to the negotiating table, often times with a mediator to help facilitate the process aiming to reach an agreement. An example would be the Dayton peace agreement reached at Wright-Patterson Air Force Base near Dayton, Ohio in November 1995 attended by three presidents from Serbia, Croatia and Bosnia, formally signed in Paris on December 14, 1995 and put an end to the war in Bosnia. Another example would be the 1978 Camp David Accord which resulted in the 1979 Egypt-Israel Peace Treaty signed in Washington D.C. on March 26, 1979 by President Sadat and Prime Minister Begin, with President Jimmy Carter as the witness.

In addition, peace dialogue is not a conversation between two conflicting parties aiming to find out what the other side wants and what they are like militarily (e.g. finding out about the size of their group, its structure or its location). This is intelligence gathering. It is also different from conversation in the framework of psychological warfare, an important part of conducting war, aiming at conversion of the other party.

Understanding peace dialogue

Though heavily shaped by the specific reality of a particular conflict, the aim of peace dialogue is also governed by the nature of dialogue itself. Dialogue is generally seen as a means to come to terms with conflict “through words”. Apart from “through”, the Greek word “dia” can also mean “during”, “successive intervals”, “in different directions”, “leaving an interval” or “breach”. Dialogue then is about how people, especially those who choose to engage in this effort in the midst of deadly conflicts, see both themselves and the others. It underscores the ways in which different identities encounter one another in dialogue. When peace dialogue takes place in the midst of deadly conflicts, such as

southern Thailand or southern Philippines, participants in a dialogue may not come as friends, but enemies, if they do come at all.

Peace dialogue aims at reaching understanding and creating trust. Understanding within the framework of dialogue means something closer to empathy: to see and feel the world as the other side does. This empathic understanding is crucial if one wishes to construe the other side's claim to legitimacy of their cause. One engages in peace dialogue not from a sense of helplessness, but from confidence that there are alternatives to violence and that both sides need to nurture such alternatives through profound understanding of each side's cause and world in the hope that trust among conflicting parties will eventually emerge.

The problem with peace dialogue and southern violence is not that there is no dialogue between Thai government officials at some levels and some factions from the insurgents. What is needed now, however, is a unified state policy on peace dialogue that would allow the many channels of communication in existence. In other words, there should be a unified peace dialogue policy with many windows of opportunities for several of them to take place.

A unified policy would serve as a broad strategic direction in pursuit of political solutions to the problem of southern violence, while giving a sense of security for government officials working on peace dialogue. The pursuit of several peace dialogue opportunities would contribute significantly to the inclusivity of participants, especially from among the insurgents. Moreover, peace dialogues would also open up a space for the moderates within the insurgent groups, while potentially help weaken the extremists among them. Properly understood, peace dialogue could serve as a powerful space for other possibilities that could alleviate the tragic curse of violence in southern Thailand.

NOTE: This article was firstly published in Bangkok Post website and newspaper on April 6, 2012. The completed and translated version was published on Deep South Watch website on April 8, 2012. Please see at www.deepsouthwatch.org/node/3107

สันติสนทนา

ในบริบทของความรุนแรงที่ภาคใต้

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์

ศาสตราจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ประธานคณะกรรมการยุทธศาสตร์สันติวิธี สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

แปลโดย

รอมฎอน ปันจอร์

ผู้ปฏิบัติการศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้

ในวันที่ 31 มีนาคม 2555 ความรุนแรงในภาคใต้ได้ปะทุขึ้นด้วยเหตุการณ์ระเบิดจำนวน 5 ครั้ง โดยเกิดเหตุในจังหวัดยะลา 3 ครั้ง ในจังหวัดปัตตานี 1 ครั้ง และอีกครั้งที่โรงแรมลีการ์เดนที่ซึ่งตั้งอยู่ในย่านธุรกิจใจกลางเมืองหาดใหญ่ เหตุร้ายเหล่านี้ต้องนับเป็นครั้งประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะมองในแง่ขององค์ประกอบในการก่อความรุนแรง, ความโดดเด่นของภาพความรุนแรงที่ปรากฏและผลของการแลเห็นภาพดังกล่าวในใจคน และที่สำคัญคือจำนวนของผู้คนที่ได้รับผลกระทบโดยตรง เนื่องจากมีผู้เสียชีวิตจำนวน 14 คน และบาดเจ็บอย่างน้อย 549 คน ซึ่งรวมไปถึงเด็กๆ อีกมรณร้อยคน แม้แต่เด็กทารกวัยเพียงสองเดือนก็พลอยเป็นเหยื่อความรุนแรงครั้งนี้ไปด้วย จำนวนตัวเลขของผู้บาดเจ็บที่สูงที่สุดมาจากกรณีระเบิดที่โรงแรมลีการ์เดนที่ ซึ่งมีผู้ได้รับบาดเจ็บถึง 416 คน

เมื่อราวหนึ่งปีก่อน ในวันที่ 30 มีนาคม 2554 คณะทำงานยุทธศาสตร์สันติวิธี (คยส.) ซึ่งเป็นคณะทำงานทางความคิด (think tank) ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้นำเสนอรายงานเชิงนโยบายของคณะทำงานฯ พร้อมกับข้อเสนอหลายประการ รวมทั้งการเสนอแนะให้มีนโยบายเกี่ยวกับกระบวนการสันติสนทนาที่เป็นเอกภาพ รายงานเชิงนโยบายชิ้นนั้นยังได้ระบุว่าความรุนแรงในภาคใต้ดูเหมือนจะพุ่งสูงขึ้นคล้ายแนวโน้มที่เห็นตั้งแต่ต้นปี 2547 กระทั่งถึงปี 2550 รายงานดังกล่าวยังได้ชี้ให้เห็นข้อเท็จจริงที่ว่าการใช้ระเบิดนั้นแพร่หลายมากยิ่งขึ้นและดูเหมือนว่าจะมีความซับซ้อนในทางเทคนิคยิ่งกว่าเมื่อก่อน

เหตุการณ์สำคัญก่อนหน้าเหตุร้ายเมื่อวันที่ 31 มีนาคมคือเหตุระเบิดรถยนต์ที่จอดอยู่ใกล้กับศาลากลางจังหวัดปัตตานีเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2555 ระเบิดในรถยนต์น้ำหนัก 30 กิโลกรัมดังกล่าวได้ทำให้มีผู้เสียชีวิต 1 คน และบาดเจ็บอีก 12 คน ทำให้ตึกสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดปัตตานี สำนักงานเขตพื้นที่

การศึกษาเขต 1 จังหวัดปัตตานี รวมไปถึงกรณีที่เกิดขึ้นที่ก่อเหตุ 12 คับเสียหายยับเยินไปด้วย เหตุระเบิดที่ปัตตานีในครั้งนั้นได้แสดงให้เห็นการเคลื่อนตัวชนิดใหม่ของความรุนแรงในภาคใต้อย่างชัดเจนมากขึ้น ที่สำคัญคือระเบิดขนาดนี้ที่มีอำนาจทำลายร้ายแรงถึงเพียงนี้ทำให้เห็นว่าผู้ผลิตและใช้ระเบิดมีความสามารถทางเทคนิคเหนือกว่าที่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

ในบริบทเช่นนี้ ข้าพเจ้าเห็นว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องยืนยันและ/หรือนำเสนอกรอบนโยบายที่เป็นเอกภาพของภาคีรัฐเกี่ยวกับสันติสนทนา (peace dialogue) ในเวลาเช่นนี้ โดยเฉพาะเมื่อความรุนแรงในภาคใต้ขยายตัวและเข้มข้นขึ้นอย่างเห็นได้ชัด การตระหนักถึงความจำเป็นของนโยบายดังกล่าวควรต้องวางอยู่บนสาระของการทำความเข้าใจสันติสนทนาให้ดีขึ้น ทั้งในแง่ที่ว่าจริงๆ แล้วสิ่งทีว่นั้คืออะไร และจะสามารถทำงานได้อย่างไรในบริบทของความรุนแรงที่สุดชั่วเช่นนี้

สันติสนทนาไม่ใช่อะไร?

บางคนแน่ใจว่าการที่กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบได้ขยายความขัดแย้งที่ถึงตายด้วยระเบิดเหล่านั้นก็เพื่อกดดันรัฐบาลให้ลงลึงพุดคัยกับพวกเขา พล.อ. ประยุทธ์ จันทรโอชา ผู้บัญชาการทหารบกปรารภว่าการสนทนากับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเพียงบางกลุ่มคือสาเหตุที่ทำให้เกิดการโจมตีด้วยระเบิดในวันที่ 31 มีนาคมที่ผ่านมา ในอีกด้านหนึ่ง พ.ต.อ. ทวี สอดส่อง เลขาธิการศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) ก็ได้ออกมาปฏิเสธเมื่อเร็ว ๆ นี้ว่าไม่มีการพุดคัยที่ไม่เป็นทางการใดๆ ระหว่าง ศอ.บต. กับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ (Bangkok Post, 3 และ 4 เมษายน 2555)

การโต้ตอบเหล่านี้เกิดขึ้นในบริบทของรายงานข่าวว่ามี “สันติสนทนา” ระหว่างรัฐบาลกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบอย่างแพร่หลาย พร้อมๆ กับการดำเนินการผลักดัน “นโยบายบริหารและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ.2555-2557” ฉบับใหม่ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยสภาความมั่นคงแห่งชาติและขณะนี้กำลังอยู่ในระหว่างรอการพิจารณาให้ความเห็นของวุฒิสภาไทย

ที่สำคัญ วัตถุประสงค์ข้อที่ 8 ของนโยบายดังกล่าวคือการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับสันติสนทนาและเื้อื้ออำนาจให้มีความต่อเนื่องของกระบวนการสันติสนทนากับกลุ่มที่เลือกใช้ความรุนแรงต่อต้านรัฐอันเนื่องมาจากอุดมการณ์ที่เห็นแย้งแตกต่าง

จากงานศึกษาเกี่ยวกับ “การสานเสวนา” ของ มาร์ค ตามไท รองประธานของ คยส. และ ปารีชาติ สุวรรณบุบผา จากมหาวิทยาลัยมหิดล พบว่ามีเหตุผลอยู่หลายข้อที่ตอบต่อคำถามที่ว่าเหตุใดสันติสนทนาจึงมักจะถูกปรมาสและตั้งแง่สงสัย

ประการแรก มีผู้คนจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นว่ามีเหตุผลใดๆ ที่ควรจะต้องเข้าไปข้องเกี่ยวกับการสนทนากับผู้คนที่อยู่ฝ่ายตรงข้าม

ประการที่สอง เมื่อบางคนเข้าร่วมสานเสวนาก็เป็นเพียงเพื่อพยายามจะปกป้องผลประโยชน์ของตนและกลุ่มเท่านั้น

ประการที่สาม สำหรับผู้ที่ต้องการเข้าไปข้องเกี่ยวกับกระบวนการดังกล่าว พวกเขาก็ทำเพียงเพื่อป้องกันมิให้ “สูญเสีย” คนของพวกเขาให้กับอีกฝ่าย ขณะที่มองกระบวนการเสมือนที่เก็บเกี่ยวข้อมูลสำคัญๆ เท่านั้น ไม่ต่างกับการพบปะกับ “ศัตรู” ก่อนหน้าการสู้รบในสมรภูมิ

ประการที่สี่ ไม่เพียงคนที่เข้าร่วม “สานเสวนา” จะไม่ไว้วางใจกันเอง บางคนยังไม่มีเชื่อมั่นในตัวกระบวนการสานเสวนานั้นเองด้วย

ประการที่ห้า บางคนมั่นใจว่าหลักการบางอย่างที่ใช้กับกระบวนการสานเสวนา (เช่นว่าการเปิดเผยความจริง?) ไม่สามารถประยุกต์ใช้กับสถานการณ์ในชีวิตจริงใดๆ ได้เลย

และประการที่หก เพราะไม่ใส่ใจว่า “สานเสวนา” เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา บางคนจึงรีบซื้อเลยว่าการสนทนานั้นไร้ประโยชน์ เนื่องจากผู้คนยังถูกฆ่าต่อเนื่องไม่หยุด

คงต้องกล่าวถึงประเด็นที่ควรจะต้องชัดเจนแต่ต้น คือ สันติสนทนาไม่ใช่การเจรจา (negotiation) เป้าประสงค์ของการเจรจานั้นคือข้อตกลง ซึ่งบางครั้งก็หมายถึงข้อตกลงสันติภาพ การเจรจาในที่นี้ควรต้องนำผู้คนที่มีความจำเป็นจากทั้งสองฝ่ายมาสู่โต๊ะเจรจา บ่อยครั้งมักมีตัวกลาง (mediator) ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้กับกระบวนการเหล่านี้เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อตกลงในท้ายที่สุด

ตัวอย่างเช่นข้อตกลงสันติภาพเดย์ตันซึ่งจัดทำกันที่ฐานทัพอากาศไรท์-แพทเทอสันใกล้เมืองเดย์ตัน รัฐโอไฮโอ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2538 โดยมีประธานาธิบดีสามคนจากเซอร์เบีย โครเอเชีย และบอสเนีย เข้าร่วมมีการลงนามในข้อตกลงดังกล่าวอย่างเป็นทางการในวันที่ 14 ธันวาคม 2538 และถือเป็นจุดสิ้นสุดของสงครามในบอสเนีย

อีกตัวอย่างหนึ่งคือข้อตกลงแคมป์เดวิดในปี 2521 ซึ่งยังผลให้เกิดสนธิสัญญาสันติภาพอียิปต์-อิสราเอลในปี 2523 ที่ประธานาธิบดีซาดัตแห่งอียิปต์และนายกรัฐมนตรีเบกินแห่งอิสราเอลลงนามกันที่กรุงวอชิงตันดีซี เมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2523 โดยมีประธานาธิบดี จิมมี คาร์เตอร์ เป็นประจักษ์พยาน

นอกจากนี้ สันติสนทนายังไม่ใช่วิธีการพูดคุยระหว่างคู่ขัดแย้งที่มีเป้าหมายประสงค์ในเชิงการทหารเพื่อการค้นหาว่าอีกฝ่ายนั้นต้องการอะไรและมีลักษณะอย่างไร (เช่น ความหาข้อมูลเกี่ยวกับขนาดและโครงสร้างของกลุ่มหรือที่ตั้งของอีกฝ่าย) งานเช่นนี้คือการแสวงหาข่าวกรอง สันติสนทนายังแตกต่างจากการพูดคุยในกรอบของการทำสงครามจิตวิทยาที่มีเป้าหมายประสงค์เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดของอีกฝ่าย ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของการทำสงคราม

ทำความเข้าใจสันติสนทนา

นอกจาก “สันติสนทนา” จะขึ้นต่อลักษณะเฉพาะของความขัดแย้งในแต่ละที่ เป้าประสงค์ของสันติสนทนายังถูกกำหนดโดยธรรมชาติของการสนทนานั้นเองด้วย มักถือกันว่าการสนทนาหมายถึงวิธีการที่จะต้องใช้เผชิญหน้ากับความขัดแย้ง “ผ่านถ้อยคำ (through words)” สำหรับคำว่า “ผ่าน (through)” นี้ ในภาษากรีก คือ “dia” ซึ่งหมายถึง “ระหว่าง (during)” “ช่วงเวลาต่อเนื่อง (successive intervals)” “ในทิศทางที่แตกต่าง (in different directions)” “ผลจากช่วงเวลาที่ยืดหรือพัก (leaving an interval)” หรือ “รอยแยกหรือเปิดช่อง (breach)” กล่าวให้ถึงที่สุดการสนทนาเป็นวิธีการที่ผู้คน (โดยเฉพาะคนที่เลือกจะเอาตัวเองเข้าไปข้องเกี่ยวกับการพยายามทำสิ่งนี้ในท่ามกลางความขัดแย้งที่ถึงตาย) จะมองเห็นทั้งตัวของพวกเขาเองและตัวคนอื่น อันตอกย้ำยืนยันถึงวิถีทางที่อัตลักษณ์อันแตกต่างกันจะได้เผชิญหน้ากันและกันในกระบวนการสนทนา เมื่อสันติสนทนาก่อตัวขึ้นในท่ามกลางความขัดแย้งที่ถึงตายดังเช่นกรณีชายแดนใต้ของประเทศไทยหรือในภาคใต้ของฟิลิปปินส์ ผู้ที่เข้าร่วมสนทนาเหล่านั้นอาจไม่ได้มาในฐานะเพื่อน หากแต่แรกมาร่วมกระบวนการในฐานะศัตรู หากเขาจะตัดสินใจเข้าร่วมกระบวนการนี้

สันติสนทนาจึงมีเป้าหมายอยู่ที่เข้าถึงความเข้าใจกันและการสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจในกรอบคิดของการสนทนาดังกล่าวนี้นั้นหมายถึงอะไรบางอย่างที่ใกล้เคียงกับการเอาใจเขามาใส่ใจเรา (empathy) กล่าวคือ การมองเห็นและรู้สึกเกี่ยวกับโลกเหมือนกับที่อีกฝ่ายหนึ่งมองเห็นและรู้สึก ความเข้าใจในลักษณะนี้สำคัญยิ่ง หากปรารถนาจะเข้าใจให้ได้ว่าการต่อสู้ของฝ่ายนั้นวางอยู่บนฐานความชอบธรรมเช่นไร

คนไม่ควรเข้าร่วมกระบวนการสันติสนทนาด้วยความรู้สึกอับจนสิ้นหนทาง แต่ด้วยความมั่นใจมั่นใจว่ามีทางเลือกอื่นที่นอกเหนือจากการใช้ความรุนแรง ทั้งยังมาจากการที่ทั้งสองฝ่ายต่างต้องการที่จะรักษา

เสริมสร้างทางเลือกเหล่านั้นผ่านการทำความเข้าใจเหตุผลและโลกของอีกฝ่ายอย่างลึกซึ้ง ด้วยความหวังว่าความเชื่อมั่นไว้วางใจระหว่างคู่ขัดแย้งจะก่อตัวขึ้นในท้ายที่สุด

ปัญหาของสันติสนทนากับความรุนแรงในภาคใต้ไม่ใช่ว่าไม่มีการสนทนากันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลไทยในบางระดับกับกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบในอีกบางปีก สิ่งที่เป็นในขณะนี้คือการมีนโยบายของภาครัฐที่เป็นเอกภาพเกี่ยวกับสันติสนทนาเพื่อเปิดโอกาสให้เกิดช่องทางสื่อสารอันหลากหลาย กล่าวอีกอย่างก็คือ ควรต้องมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวกับสันติสนทนาที่มีความเป็นเอกภาพโดยที่เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสสำหรับการสนทนาอันหลากหลายช่องทางในเวลาเดียวกัน

นโยบายที่เป็นเอกภาพจะทำหน้าที่เป็นการกำหนดทิศทางยุทธศาสตร์ที่กว้างขวางครอบคลุมการแสวงหาทางออกทางการเมืองต่อปัญหาความรุนแรงในภาคใต้ พร้อมๆ กับการเอื้อให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานสันติสนทนาอยู่มีความรู้สึกถึงความมั่นคงและมั่นใจ การแสวงหาโอกาสของสันติสนทนาอันหลากหลายจะมีส่วนสำคัญที่จะทำให้มีผู้คนจากภาคส่วนต่างๆ เข้าร่วมกระบวนการอย่างกว้างขวางครอบคลุม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากในฝ่ายของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบเอง

ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการสันติสนทนายังน่าจะช่วยเปิดพื้นที่ให้กับผู้ที่นิยมแนวทางสายกลางภายในกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ ในขณะเดียวกันก็อาจทำให้คนที่มีความคิดสุดโต่งในกลุ่มพวกเขาลดลง ด้วยความเข้าใจที่ถูกต้อง กระบวนการสันติสนทนาจะทำหน้าที่เป็นดั่งพื้นที่ซึ่งทรงพลังอำนาจให้กับความเป็นไปได้อื่นๆ ที่อาจจะบรรเทาโศกนาฏกรรมแห่งความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้นในภาคใต้ได้เร็วที่สุด

หมายเหตุ: บทความชิ้นนี้เผยแพร่ครั้งแรกเป็นภาษาอังกฤษในเว็บไซต์และหนังสือพิมพ์ Bangkok Post เมื่อวันที่ 6 เมษายน 2555 ในชื่อ “Building the case for peace dialogues” ในขณะที่บทความฉบับเต็มได้รับการเผยแพร่พร้อมการแปลเป็นภาษาไทยอีกครั้งในเว็บไซต์ของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ เมื่อวันที่ 8 เมษายน 2555 เวลา 11.53 น. กรุณาดูที่ www.deepsouthwatch.org/node/3107